

EIGENDOM VAN:
VOGELWERKGROEP
'DE KEMPEN'

Tel. Archiefbeheerder: 04977-5862

de blauwe klauwier

jaargang 10 nr 3

PERIODIEK VAN VOGELWERKGROEP DE KEMPEN

'84

DE BLAUWE KLAUWIER is een uitgave van "VOGELWERK GROEP DE KEMPEN", en verschijnt 5 x per jaar!

LOSSE ABONNEMENTEN zijn te verkrijgen door storting van f 25,00 op gironummer 5552526 onder vermelding van "abonnement Blauwe Klauwier". (portokosten zijn inbegrepen)

DE REDACTIE bestaat uit; Ernest van Asseldonk, Jack Bos, Heleen Cornelissen, Henk Hendriks, Jan Wouters en Lex Peeters (redactieOördinator): Marialaan 26, 5541 cd Reusel.

VOGELWERK GROEP "DE KEMPEN" beoogt hoofdzakelijk bezig te zijn met vogelstudie en natuur-educatie, in het algemeen gericht op de Kempen. Dit ten einde de vogels te beschermen en de kennis op ornithologisch vlak te vergroten. Bovendien om de belangrijkste vogelgebieden te kunnen beschermen en eventueel te beheren. Hiernaast kunnen andere activiteiten plaats vinden, indien die kunnen leiden tot algemene natuurbescherming, -beheer, -studie en -educatie.

LIDMAATSCHAP is te verkrijgen door storting van f 30,00 (studenten) of f 40,00 op giro-nummer 5552526, onder vermelding van "Lidmaatschap Vogelwerkgroep". Door f 15,00 extra over te maken wordt automatisch een abonnement op "Het Vogeljaar" verkregen! (Een abonnement op de "Blauwe Klauwier" is in het lidmaatschapsgeld inbegrepen).

HET BESTUUR bestaat uit;

Maarten Manders (voorzitter), Lex Peeters (secretaris), Willem Veenhuizen (Biologisch secretaris), Marco Bakermans (algemeen lid), Geert Sanders (Penningmeester). Het contactadres luidt; Huygenshof 4, Veldhoven (Tel; 040-543644).

KOMMISSIES; contactpersonen.

- Commissie Beheerswerkzaamheden; Pieter Wouters; Lensheuvel 47, 5541 ba Reusel. 04976-3049.
- Commissie Tentoonstellingen; Renee Loos; Lensheuvel 47, 5541 ba Reusel. 04976-3049.
- Commissie Waarnemingenverwerking; Lex Peeters, Marialaan 26, Reusel (04976-2271).

Dia-archief; Wim de Kroon; Kuikseindse weg 6, 5091 TD Middelbeers (/04244-2329).

NIETS UIT DE BLAUWE KLAUWIER MAG WORDEN OVERGENOMEN, ZONDER VOORAF VERKREGEN SCHRIFTELIJKE TOESTEMMING VAN DE REDACTIE!

van de redactie...

Bij het verschijnen van het derde nummer van de redactie "anno 10de jaargang" valt weer heel wat op te merken!

Ten eerste slaan de bezuinigingen voor de zoveelste keer toe! Het Bestuur en redactie hebben gezamenlijk besloten tot de aanschaf van een Copieermachine. De prijs van dit apparaat valt onder de categorie "voor een appel en een ei" en het merk is veelbelovend. Volgens de berekeningen van onze voorzitter zal de prijs snel terugverdiend zijn. De drukkosten zullen nl. naar schatting met 50 % teruggebracht kunnen worden. Het grote nadeel is echter het vele extra werk voor de redactie, die het toch al behoorlijk druk heeft; Per Klauwier zullen gemiddeld c.a. 2500 copies gemaakt moeten worden. De redactie heeft zich hiermee dan ook voorlopig voldoende bereidwillig getoond, op de "Blauwe Klauwier" te willen bezuinigen. De eerste jaren moet er nu maar eens op andere posten gekort worden!

In deze "Blauwe Klauwier" ondermeer;

- twee vakantieverslagen; Deze zijn geplaatst omdat de toezegging daarvoor al gegeven was, voordat het publiceren van dit soort verhalen in discussie kwamen.
- Een nieuwe rubriek; - Onbekende gebieden -; Lees vooral ook het voorstukje even aandachtig door! Met welke regelmaat deze rubriek blijft verschijnen ligt aan jullie! Dus pak de pen eens ter hand.....
- "Landschap en Vogels"; In dit artikel wordt de persoonlijke visie van de schrijver gegeven. Waarschijnlijk zijn er een aantal mensen onder ons, die een heel andere kijk hebben op de kwestie die in dit artikel ter sprake wordt gesteld. Marco vraagt dan ook in de inleiding om eventuele reacties. Deze kunnen schriftelijk bij de redactie worden ingediend en zullen in een van de volgende nummers gepubliceerd worden.
- Verder véél aandacht gevraagd voor de oproepen, die onder de rubriek "Vogelvaria" zijn ondergebracht. De respons op dit soort oproepen ligt veel te laag. Op de vraag om gegevens van Kruisbekken werden bijvoorbeeld slechts 2 reacties ontvangen!
- Dan "Wist U dat"; Bewonder de tekenkunst van Fred Geven!
Fred, de complimentjes van de redactie en hartstikke bedankt.

Tenslotte;

- Het "Korhoendernummer" is nagenoeg af en zal in december definitief verschijnen.
- Het laatste nummer van de 10de jaargang verschijnt op de jaarvergadering in januari en betreft een superdik Lustrumnummer! Suggesties en Medewerking hiervoor zijn van harte welkom! Maak ook toepasselijke tekeningen (de beste wordt beloond op het lustrumweekend) en zoek duidelijke contrastrijke zwart-wit foto's uit het tienjarige bestaan (van bepaalde gebeurtenissen, activiteiten, leden, oud-leden, etc.)
- In het Januari (of Maart)-nummer verschijnt weer een overzicht van de interessantste waarnemingen van 1984, samengesteld door Henk Hendriks. Dús, je weet wat je te doen staat!
- Nóg niet je fenologielijst ingevuld aan Pierre Boudewijns gegeven? Schaam je! Laatste kans.....

De tekeningen in dit nummer zijn van; Dimitri Montfoort,
Robin Shillcock,
Marco Bakermans
Ernest van Asseldonk
Marijke Coppens
Fred Geven.

De Redactie.

les dombes.

-het gebied van de duizend meren-

DOOR: DIMITRI MONTFOORT.

In Midden-Frankrijk, langs de drukke autoroute naar de Côte d'Azur, ligt een interessant gebied met honderden meren, Les Dombes genaamd. Deze landstreek dat iets groter is dan ons werkgebied de Kempen, ligt ten Noordoosten van Lyon en is scherp begrensd door enkele grote rivieren, zoals de Rhône en de Saône.

De ontstaansgeschiedenis van Les Dombes is bijzonder interessant en verklaart een hoop van het aanzicht van het landschap. Tijdens de grote ijstijden is het gebied omhoog gestuwd en met zand en grind bedekt. De hoogte van het plateau neemt naar het zuiden toe en de vele beken en riviertjes stromen dan ook naar het noorden de helling af. In het terrein zijn op sommige plaatsen geulen uitgeschuurd en de morenen zijn door het ijs in groepen samengeschoven tot kleine heuvels. De meeste dorpen zijn later op deze heuvels gebouwd. De bodem had een hoog gehalte aan kiezel en de ondergrond bestond uit dikke kleilagen. De hoge neerslag in Les Dombes, 800-1000 mm per jaar, kon niet wegzakken in de ondoordringbare bodem en zo ontstonden vroeger in de terreininzinkingen honderden natuurlijke meertjes. Tussen de 13de en 15de eeuw zijn door de mens m.b.v. dijkjes vele meren bijgemaakt ten behoeve van de viskwekerij en in de 16de eeuw waren het er al bijna 2000. Toen verslechterde het klimaat aanzienlijk en Les Dombes werd één groot onherbergzaam vochtig moeras. De mensen leefden er tot de 19de eeuw onder erbarmelijke omstandigheden. Toen brachten monniken van de abdij van de Notre Dame des Dombes het totale wateroppervlak van de meren terug tot de helft en werd de zo vrijgekomen grond in cultuur gebracht. Nu bedraagt het totale wateroppervlak c.a. 7000 ha.

De huidige aanblik van Les Dombes is een fraai afwisselend, glooiend landschap met meertjes in de dalen en oude dorpjes op de heuvels. Vele riviertjes en beken stromen door groene weilanden en bospercelen van meer tot meer. Het karakter is kleinschalig door de vele bospercelen en een netwerk van houtwallen, heggen en populierenlanen. De meren of vijvers zien er zeer natuurlijk uit en de oevers zijn weelderig begroeid.

De rede waarom Les Dombes in onze kringen bekendheid geniet, is natuurlijk vanwege de rijk avifauna. De beschrijving hiervan is gebaseerd op onze waarnemingen van 17 t/m. 19 april-1984. De waarnemers waren; Peer Busink, Hans Cornelissen en Dimitri Montfoort.

De meeste soorten zijn broedvogel. Enkele opvallende soorten ontbraken nog, omdat zij nog in het zuiden verpoosden, terwijl er ook veel doortrekkers waren. Op de Kokmeeuw na waren er geen concentraties van één bepaalde soort. Alle individuen waren vrijregelmatig over het gebied verspreid. Er waren drie Kokmeeuwenkolonies van ieder honderden exemplaren. Deze hadden een voorkeur voor met rietvelden omzoomde grotere meren. Zulke meren hadden veel weg van onze mooiste heidevennen.

Hieronder volgt een lijst van wat er gemiddeld op 10 meren van ieder enkele ha. gezien is;

Fuut	20 paar	Wintertaling	1 paar
Geoorde fuut	10 paar	Zomertaling	1 paar
Dodaars	20 paar	Krooneend	2 paar
Blauwe reiger	4 ex.	Tafeleend	4 paar
Wilde eend	30 paar	Kuifeend	5 paar
Krakeend	15 paar	Meerkoet	50 paar
Slobeend	2 paar		

Alle waargenomen Roofvogels;

Sperwer	1 ex.	Buizerd	4 ex.	Zwarte wouw	17 ex.
Bruine kiekend.	6 ex.	Boomvalk	2 ex.	Rode wouw	1 ex.
Blauwe kiekend.	2 ex.	Torenvalk	4 ex.		

Alle waargenomen Steltlopers;

Kleine plevier	4 ex.	Tureluur	2 ex.
Kievit	6 ex.	Oeverloper	1 ex.
Kniphaan	25 ex.	Regenwulp	1 ex.
Groenp. ruiter	12 ex.	Watersnip	3 ex.

Interessante vogelsoorten;

Aalscholver	2 ex.	Alpengierzwal.	5 ex.
Kwak	1 ex.	Sprinkh.rietz.	2 ex.
Purpereiger	3 ex.	Paapje	1 ex.
Kl. Zilverreiger	5 ex.	Roodborsttap.	12 ex.
Smient	1 ex.	Grauwe gors	3 ex.
Waterral	1 ex.	Cirlogors	6 ex.
Bosuil	1 ex.	Euro. kanarie	17 ex.
Hop	1 ex.	Wielewaal	2 ex.
IJsvogel	1 ex.		

We misten een aantal soorten. Met name de Zwarte sterns en de Witwangsterns waren nog niet gearriveerd en veel algemene zangvogels ontbraken nog. Ook waren er nogal storende invloeden van een wintervogelpark in het gebied, maar anderzijds is het natuurlijk prachtig om een Kroeskoppelikaan vlak over te zien komen!

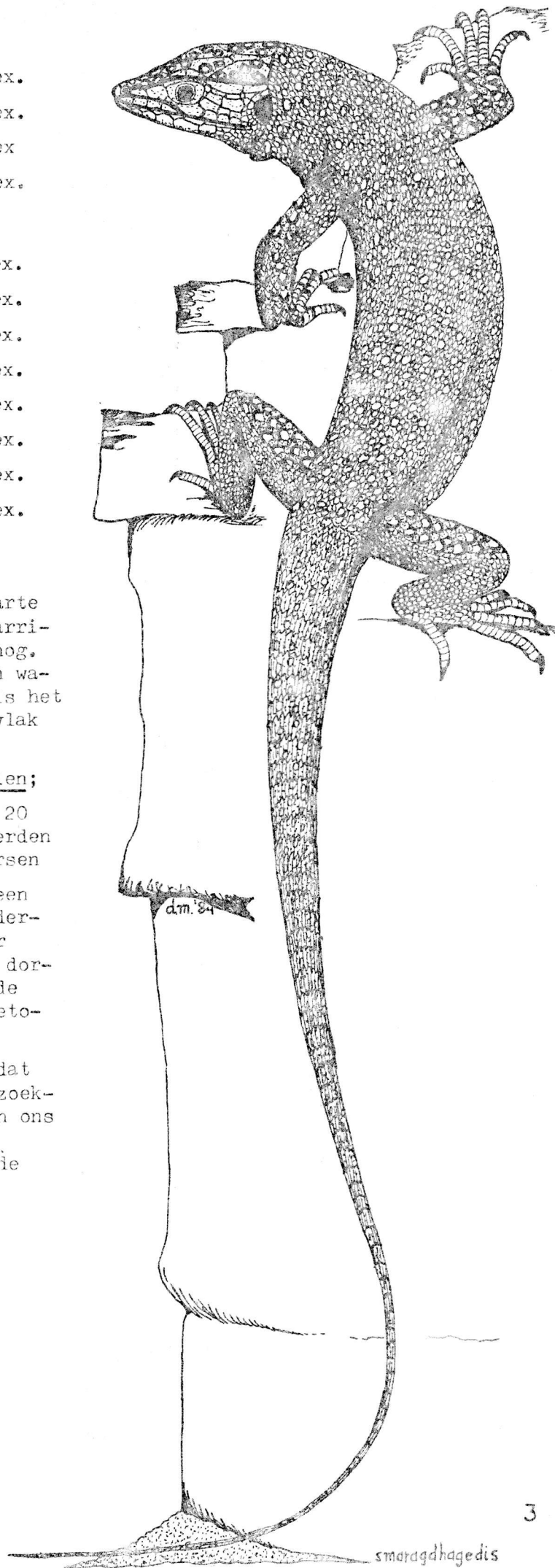
Er zijn ook andere dieren in Les Dombes te zien;

Reebok	1 ex.	Muurhagedis	c.a. 20
Hermelijn	1 ex.	Groene kikker,	honderden
Smaragdhagedis	1 ex.	Vleermuizen,	diversen

Eén van de hoogtepunten van de vakantie was een bosrand op het zuiden, uit de vrij gure Noorderwind, lekker warm door de zon beschenen. Hier kropen 8 Adders actief en niet schuw over de dorre bladeren in het gras heen en weer, onder de fotocameras door. Een ware kick voor de herpetofiel.

Mocht iemand het plan hebben om dit gebied, dat nog niet door toeristen overspoeld is, te bezoeken, dan kan hij of zij natuurlijk bij een van ons drieën terecht voor verdere informatie. Het is zeer de moeite waard en mei lijkt me de mooiste maand.

Dimitri Montfoort.

de camargue

door: maarten manders

Zaterdagochtend-vroeg, 04.00 uur, vertrokken Harry de Louweren, Henk Munsters, Rinus Manders en ondergetekende vol goede moed naar de Camargue. Een tocht van zo'n 13 uur in de auto voor de boeg. Onderweg hadden we stralend weer, zodat er ook nog wat te zien was, zoals vele Buiserden, Zwarte Wouwen en 3 Rode Wouwen.

Om een uur of 5 in de namiddag kwamen we bij "le lac des Aubines", bij het dorpje "la Dynamite" (i.v.m. de kruisfabriek hier) aan, waar Peer Busink, Hans Cornelissen en Dimitri Montfoort ons opwachten.

Het vinden van een geschikte kampeerplaats gaf even wat problemen, maar een vriendelijke boerin hielp ons bereidwillig aan een mooi plekje langs het meer. Op deze plaats was het goed vogelen, want die avond en nacht zagen we al een Kwak en Rode Patrijs, terwijl we 3 Nachtegalen en enkele Grielen hoorden.

De volgende ochtend bood ons o.a.;

2 Purpereigers	2 Kuifaalscholvers	Nachtegalen
Cetti's zangers	Bonte vliegevangener	Fuut
Zwarte Wouwen	Roodborsttapuit	Dodaars
2 Grielen	1 Kleine plevier	Koekoek
Kleine Zwartkop	Sprinkhaanrietzanger	Zwarte Stern
Ijsvogels	1 p Bruine Kiekendief	

én 2 Beverratten.

's middags brachten we een bezoek aan "La Crau", een grote steenvlakte.

Hier zagen we onder andere;

Duinpieper	Veldleeuwerik	10 Grielen
10 Kleine Trappen	Kortteenleeuwerik	1 Schanrelaar
veel Zwarte Wouwen	1 Europeese kanarie	1 Grauwe Gors
1 Kleine Zilverreig.	Klapeksters	

én 3 Vinpootsalamanders, Groene Kikkers en Boomkickers in een slootje.

's avonds hoorden we Steenuil en Bosuil.

's maandags begonnen we met een Purperreiger, 1 Zwarte ruiter, 2 Groenpootruiters, 1 Hop en natuurlijk de Nachtegalen en Kleine Zwartkoppen, die onophoudelijk zaten te zingen. Deze dag gingen we naar de Alpillen, een bergketen. Bij "Aureille" hebben we een heel eind gelopen en lang gewacht, maar we kregen ze uiteindelijk te zien!, een paartje Havikarenden

Verder onder andere;

Girlgors	Sperwer	Zwarte Wouw
Alpengierzwaluw	Baardgrasmus	1 Aasgier

Daarna reden we naar Les Baux, een prachtig stadje uit de Romeinse tijd. Dit plaatsje was zeer de moeite waard, maar we kwamen voornamelijk voor de Blauwe Rotslijster. Behalve die zagen we ook nog een Rode Rotslijster en zo'n 25 Alpengierzwaluwen.

Dinsdag verlieten we "La Crau" na het gebied 's ochtendsvroeg nog een bezoek te hebben gebracht. Bestemming was "De Camargue". Onderweg bij "Marais de Mègranne" kwamen we langs een Bijeneterkolonie. Vanuit de auto waren ze goed te bekijken en te fotograferen.

Daarna reden we door naar de zoutpannen van "Sahis de Géraud". Hier kregen we liefst 3 ondersoorten van de Gele Kwikstaart te zien, nl. de "gewone", de Iberische en de Italiaanse.

verder onder andere;

Flamingo's	Bosruiters	Dwergsterns
Kleine zilverreig.	Witvleugelsterns	Visdiefjes
Bonte strandlopers	Kleine strandlopers	Kemphanen
Kluten	Steltkluten	Grauwe Gors
2 p Zomertalingen	Waaierstaartrietz.	

én bovendien Geelpootzilvermeeuwen.

Omdat dit zo'n goed gebied was zijn we de laatste dag nog eens terug geweest. Er was toen veel Zangvogeltrek in de duintjes, o.a.; Gekraagde Roodstaart, Kneu, Spotvogel, Zwarte Roodstaart, Fitis, Zwartkop en Grasmus. Bovendien konden we als "nieuw" nog Aalscholver, Krombekstrandloper, Bontbekplevier en 4 Dunbekmeeuwen aan ons vakantielijstje toevoegen. Ons tweede kamp sloegen we op in St. Gilles. Vandaar uit hebben we tochten gemaakt naar "Mas Mejanus", "Etang de Vaccarès", "Marais de Cremillet", "De Kleine Camargue" en "St. Marie de la Mer".

"Mas Mejanus" is een groot moeras met een stuk steppeachtig landschap.

We zagen daar o.a.;

2 Grote Zilverreigers	1 Ralreiger	Koereigers
Baardmannetjes	Cetti's zanger	Hop
Waaierstaartrietzang.	Steltklut	Roerdomp
7 Vorkstaartplevieren	Kemphanen	Lachstern
Kleine Zilverreigers	Br. Kiekendief	

Van de Bruine Kiekendief wisten we vrij zeker waar ze nestelden, helaas brande dat rietveldje nog dezelfde dag af. "Etang de Vaccares" zelf heeft niet zoveel te bieden. Wel is er langs de westkant een zandpad. Die route is best interessant, omdat ze langs een Grote Reigerkolonie voert. Ook de meertjes langs de "Etang de Vaccares" zijn de moeite waard. Als je die route aanhoudt kom je bij "St. Marie de la Mèr". In een gedeeltelijk opgedroogde poel ontdekten we tussen een aantal Kemphanen een gedeeltelijk uitgedroogde Poélruiter. Ook zagen we daar 2 Zwartkopmestruwen overvliegen. Aan de oostkant van het "Etang de Vaccares" ligt een biologisch station. Ook dit is beslist de moeite waard. Bovendien kun je daar een mooie wandeling maken. Het stikte daar van de Baardmannetjes en Boomkikkers. Ook zagen we enkele Smaragdhagedissen, een bruine Muurhagedis en een Adderringslang.

Vanuit het biologische station is het niet ver naar "Marais de Grenouillet". Daar moest zich een Sternkolonie bevinden. We zagen inderdaad we Zwarte Sterns, Witwangsterns en Witvleugelsterns, maar geen grote aantallen. Een paar van ons zijn later nog eens terug geweest en vonden een Bijeneter-kolonie.

Bijzonder fraai was de wandeltocht door "De Kleine Camargue". Vooral wat het landchap betreft. De vogels vielen wat tegen. Opvallend was dat bijna alle Parasoldenners dood waren, waarschijnlijk als gevolg van de enorme droge zomer vorig jaar. Misschien zaten er daarom ook geen Kuifkoekeken. Tijdens deze natte wandeling konden we toch nog Boomvalk en Roodkopklauwier aan het indrukwekkende lijstje toevoegen. Bovendien zagen we nog 2 Klapkroons, 1 Kwifaal-scholver en 2 Grielen op een voor hen wel ongewone plaats. Aan het strand vlogen enkele Grote Sterns.

De belangrijkste gebieden heb ik nu besproken. Rest mij nog te vermelden, dat we in dit weekje soortenjagen 114 soorten*zagen, voorwaar niet slecht. We hebben daarvoor wel erg veel in de auto moeten zitten**Onze gids Rinus sleepte ons overal mee naar toe. We hebben de Camargue en wijde omgeving zo goed leren kennen, maar een volgende keer zou ik het toch anders doen. Rustig van de ene naar de andere kant trekken, zonder te veel in de auto te zitten.

O ja, het strand bij St. Marie de la Mèr had ook véél moois te bieden. Bovendien begon St-Marie net vol te stromen met Zigeuners, die daar jaarlijks de Zwarte Madonna vereren en een Koningin kiezen.

MAARTEN MANDERS.

* Omdat op deze pladzijde nog een beetje plaats is kan ik het niet laten de Camargue-ganger mede te delen dat in de zelfde week, in de Kempen, met de Kempische Watervogeltelling 130 (!) soorten werden gezien. Voor indrukwekkende lijsten, zie Blauwe Klauwier 10.2. Misschien wel een interessante vakantiebestemming voor volgende paasvakantie?

**Het was die week hier heerlijk fietsweer. En als je vroeg genoeg opstond, dan kon je horde Christenen zien die in de kerk wekelijks de Heilige Maagd vereren.

Lex.

KLEINE TRAP

3de kempische watervogeltelling.

door: Lex Peeters

Inleiding.

In de week van 1 t/m. 07-09-'84 werd alweer voor de derde maal een telling georganiseerd waarbij zoveel mogelijk plassen, vennen, beken en kanalen dienden te worden onderzocht. Wat betreft de open wateren (vennen, afgravingen en visvijvers) kan vermeld worden dat de belangrijkste geteld zijn. Omdat in 1977 t/m. 1982 in dezelfde periode plassentellingen plaatsvonden, beschikken we over interessant vergelijkingsmateriaal!

De bekenntelling moeten we helaas puur als een proeftelling zien, daar slechts enkele belangrijke trajecten geteld werden. De resultaten waren desalniettemin zeer interessant en geven een aardige afspiegeling van wat we zoal in september op het bekenstelsel verwachten kunnen. Bekentellingen waren in deze maand nog nooit eerder in de kempen georganiseerd.

Kanalen zijn bij gebrek aan tellers buiten beschouwing gelaten!

Lex Peeters, Marialaan 26, 5541 cd REUSEL, 04976-2271.

Verloop van de telling.

Helaas bleek er een tekort aan deelnemers te zijn. Vandaar dat niet alle trajecten geteld konden worden. De werving van tellers geschiedde deze keer deels via een inschrijflijst, deels telefonisch.

Open waters werden met de kijker en liefst ook met behulp van telescoop vanuit een overzichtelijk punt afgespeurd. Alle aanwezige telsoorten werden genoteerd.

De beektrajecten werden over hun volledige lengte afgelopen, waarbij de beek, maar ook het beekdal tot c.a. 100 meter aan weerszijde van de oevers gecontroleerd moesten worden. De belangrijkste vogels werden geteld, genoteerd en/of ingetekend.

Weersomstandigheden.

De week van 01 t/m. 07-09-'84 verliep met wisselvallig weer. Met name op 04-09 was de wind zeer krachtig. De overige dagen waaide het matig. De temperatuur schommelde sterk tussen de 25 en de 15 graden C. Er was over het algemeen een zware bewolking, waaruit veel regen viel.

Medewerkers.

De volgende personen verleenden hun medewerking, waarvoor ik hen uiteraard zeer erkentelijk ben; Ernest van Asseldonk (E.v.As.), Marco Bakermans (M.Ba.), Piet van Happen (P.v.Ha.), Henk Hendriks (H.He.), Wim Jacobs (W.Ja.), Carine Jansen (C.Ja.), Jacques van Kessel (J.v.Ke.), Harrie de Louweren (H.d.Lo.), Dimitri Montfoort (D.Mo.), Geert Sanders (G.Sa.), Lex Peeters (L.Pe.), Hein Prinsen (H.Pr.), Willem Veenhuizen (W.Ve.), Wim v.d. Voort (W.v.d.Vo.), Edwin van de Werf (E.v.d.We.).

De aangegeven initialen achter de namen worden als zodanig elders in dit verslag gebruikt.

De resultaten.

Geteld werden alle watervogels, min of meer aan water gebonden vogels, en interessantere soorten!! Of de vogel van het gebied gebruik maakte om te fourageren, te pleisteren of te broeden doet niet ter zake. Alle overvliegende, of ovetrekkende ex. worden echter buiten beschouwing gelaten.

Gelukkig werden de meeste waters in het weekend geteld, omdat toen relatief het redelijkste weer heerste, afgezien van een vrij krachtige wind op zaterdag, 01-09. Op de overige dagen hadden ongetwijfeld de vele neerslag en een sterke wind invloed op de telresultaten. Eenden bevonden zich veelal in de begroeiing, Roofvogels jaagden weinig in open terrein. Met name deze soorten zullen enigzins onderteld zijn. Daar waar het nodig en gezien het tijdsverschil tussen de bezoeken ook redelijk werd geacht, zijn aanvullingen op de telling van enkele gebieden geaccepteerd, om een en ander op te vangen! Alle waarnemingen op de grens van 2 telgebieden zijn van geval tot geval bekeken en beoordeeld, om dubbel-

te krijgen te voorkomen.

De resultaten vielen niet tegen. Alleen de Steltlopers langs de beken kwamen in onverwacht klein aantal voor. De meeste beken leenden zich dit najaar niet zo goed als verblijfplaats voor dit soort vogels. De waterstand was te hoog en de oevers waren over het algemeen sterk begroeid.

114 soorten werden waargenomen, waaronder; Aalscholver (7 ex), Visarend (3 ex.), Blauwe kiekendief (2 ex), Rode wouw, Zilverplevier (2 ex.), Rosse Grutto (2 ex.), Kleine strandloper (3 ex.), Bonte strandloper (7 ex.), Kanoetstrandloper (2 ex.), Kleine bonte specht (2 ex.), Waterpieper en Rouwkwikstaart.

Er werden ook enkele vrij late zomergasten gezien; Gierzwaluw, Grasmus, Braamsluiper (2 ex), Spreeuw, Zwartkop (7 ex), Tortelduif, Koekoek (2 ex) en Kleine karekiet (6 ex.). Fitis en T. stjaf waren nog vrij algemeen vertegenwoordigd.

Opmerkelijke aantallen zijn; Dodaars (93), Blauwe reiger (131), Wilde eend (3726), Kraakeend (38), Buizerd (30), Havik (9), Sperwer (11), Boomvalk (14), Watersnip (309), Groenpootruiter (36), Gele kwikstaart (54), en IJsvogel (15).

Een soort waarvan het merkwaardig is dat-ie door niemand werd gezien is de Geelgors!!

Alle gegevens zijn ondergebracht in een aantal tabellen. Verder zal niet op de resultaten worden ingegaan, omdat dat na één telling in deze maand niet verantwoord is.

De toekomstige vorm van de Kempische Watervogeltellingen.

Met ingang van November dit jaar start het Samenwerkingsverband voor Oost-Brabantse Vogelwerkgroepen (S.O.V.) met bekendtellingen in geheel Z.O.-Brabant. Dit project sluit mooi aan op de Kempische Watervogeltellingen. Het is dus de bedoeling dat in ons werkgebied buiten de beken ook de open waters geteld blijven worden! Hopelijk zijn er genoeg tellers en is er voldoende animo en inzet om dit te realiseren!

Bij opgave voor een bepaalde beek of beektraject neemt men voorlopig alleen de verantwoordelijkheid op zich voor de tellingen op provinciale schaal. Deze vinden plaats in het weekend van;

- 10 en 11 november. '84
- 29 en 30 december. '84
- 09 en 10 maart. '85

In deze weekenden moet geteld worden. Alleen in geval van nood (indien iemand echt niet anders kan) mag 2 dagen vooraf of 2 dagen na het betreffende weekend geteld worden. Voor niet tellen is alleen tijdig afmelden bij de coördinator een goed excuus. Hij kan dan nog een vervanger proberen in te schakelen.

In de Kempen (en na een aantal jaren misschien ook in zuidoost-Brabant) worden er aan dit lijstje nog 3 facultatieve tellingen toegevoegd, te weten op;

- 13 en 14 april. '85
- 03 en 04 augustus. '85
- 07 en 08 september. '85

Voor deze tellingen wordt in eerste instantie gerekend op de vaste tellers van de SOV-bekentellingen. Mensen die echter niet 6 x (gemid. 1x in de 2 maanden) willen of kunnen deelnemen moeten dit even bij de coördinator kenbaar maken! Voor hen zal een vervanger gezocht worden.

Het resultaat zal zijn dat we over de Kempische Watervogels gegevens verkrijgen uit;

- Midwinter.
- Eind winter/ vroege voorjaarstrek.
- Voorjaarstrek/ begin broedseizoen.
- Eind broedseizoen/ begin najaarstrek.
- najaarstrek.
- Eind najaarstrek/ begin winter.

We kunnen straks over diverse soorten zeer interessante gegevens verwachten over o.a.;

- Het voorkomen in de winter.
- De voorkeur voor de diverse watertypes. En de invloed van het weer daarop.
- Aantalsverloop van seizoen tot seizoen en van jaar tot jaar.
- De verspreiding.

Dit alles uiteraard met betrekking tot de Kempen.

tabel 1 SOORT;	vennen:						visvijvers:						afgrav.	
	1A;	1B;	1C;	1D;	1E;	sub- tot;	%;	2A;	2B;	2C;	sub- tot;	%;	3;	%;
Fuut				3	6	9	12		22	15	37	50	28	38
Geoorde fuut	10					10	100							
Dodaars	46	5	3		21	75	82	1	9	1	11	12	5	6
Aalscholver		1				1			5		5		1	
Blauwe reiger	7	9	9	2	15	42	38	17	31	16	64	57	6	5
Roerdomp	1					1								
Wilde eend	975	535	129	72	929	2640	76	9	709	15	733	21	89	3
Soepeend										11	11	25	33	75
Wintertaling	17	330	18	9	74	448	99,8		1		1	0,2		
Zomertaling		1				1								
Krakeend			45	6		51	65		27		27	35		
Pijlstaart			3			3								
Slobeend	26		9	10	37	82	86		13		13	14		
Kuifeend	8	6	22		6	42	51	2	37		39	48	1	1
Tafeleend	8		13		7	28	18		129		129	82		
Bergeend		2		1		3								
Nijlgans														2
Grauwe gans			1			1								
Knobbelzwaan			6	1	2	9								
Visarend					1	1			2		2			
Buizerd	3	1	1	3	6	14	88		2		2	13		
Wespendief			1			1								
Havik	3				3	6			2		2		1	
Sperwer	3		2	1	2	8	73	1	1	1	3	27		
Bruine kiekend.	4		1	1	2	8								
Blauwe kiekend.					1	1								
Rode wouw					1	1								
Boomvalk	1		4	2	2	9	90						1	10
Torenvalk		1	1	1	1	4								
Waterral			1		1	2			1					
Waterhoen	20				14	34	36		23	24	47	50	13	14
Meerkoet	19	7	110	6	179	321	35	55	440	30	525	57	78	8
Kleine plevier				2		2								
Zilverplevier		2				2								
Kievit		1640	7	114	27	1788	95			15	15	1	85	5
Scholekster		10				10	100							
Watersnip	4	245	5	11	39	304	98	1			1	0,7	4	1
Kemphaan		2		27		29	100							
Wulp		26		26		52	98						1	2

SOORT;	vennen:					sub-		visvivers:			sub-		afgrav:	
	1A;	1B;	1C;	1D;	1E;	tot;	%;	2A;	2B;	2C;	tot;	%;	3;	%;
Rosse grutto				2		2								
Zwarte ruiter		2		1	3	6								
Groenp. ruiter	2	13	13	1	5	34	100							
Tureluur				1		1								
Witgatje	2	4		2	2	10	100							
Bosruiter	1	5				6								
Oeverloper				2	1	3							5	
Kl. strandloper				3		3								
Bonte strandl.		2		4	1	7								
Kanootstrandl.				2										
Kl. Mantelmeeuw				7										
Zilvermeeuw				20		20	80						5	20
Stormmeeuw				7		7								
Kokmeeuw	37	513		4	37	591	39	12		90	102	7	826	54
Zwarte stern		1				1								
Koekoek								1			1			
IJsvogel	1	1		1		3		1	2				1	
Grote b. specht	1	1				2								
Zwarte specht	1	2				3								
Groene specht		1				1								
Gierzwaluw	1					1								
Boerenzwaluw	20				210	230	86		6	8	14	5	25	9
Huiszwaluw	60				265	325	100							
Oeverzwaluw					5	5								
Veldleeuwerik					2	2								
Boomleeuwerik					4	4								
Staartmees					7	7	47			6	6	40	2	13
Grote lijster		8				8								
Tapuit			1	2	6	9	90						1	10
Roodb. tapuit				1	2	3							2	
Paapje			1	2		3								
Gr. vliegevang.									7		7			
Bo. vliegevang.					1	1								
Kl. karekiet								5	1		6			
Grasmus				1		1								
Witte kwikst.	3				51	54	58			3	3	3	36	39
Gele kwikst.		3		6	9	18	95						1	5
Graspieper				8	7	15	100							
Waterpieper					1	1								
Rietgors	1			1	6	8								

tabel 2: vergelijking plassentel*

teldag; SCORT;	10 1977	9 1978	8 1979	6 1980	5 1981	1984	sept.- gemid.
Fuut	27	35	47	35	49	74	44,5
Dodaars	20	41	56	45	89	91	57
Geoorde fuut	3	-	2	13	1	10	4,8
Aalscholver	1	-	2	3	-	7	2,2
Roerdomp	-	-	2	-	3	1	1
(Woudaapje)	1	-	-	-	-	-	0,2
Blauwe reiger	47	53	81	47	61	112	66,8
(Zwarte ooievaar)	-	-	-	1	-	-	0,2
Knobbelzwaan	-	1	-	2	6	9	3
(Brandgans)	1	-	-	-	-	-	0,2
Grauwe gans	-	1	-	-	1	1	0,5
Nijlgans	-	-	-	-	-	2	0,3
Soepeend	-	-	-	-	-	44	
Bergeend	-	-	-	3	1	3	1,2
(Smient)	-	-	-	2	-	-	0,3
Krakeend	27	19	16	39	23	78	33,7
Wintertaling	279	1346	982	328	524	449	651,3
Wilde eend	1370	1629	1962	1257	2028	3462	1951,3
Pijlstaart	-	-	-	-	-	3	0,5
Zomertaling	-	-	-	-	2	1	0,5
Slobeend	40	139	97	284	143	95	133
Tafeleend	161	95	90	180	128	157	135,2
Kuifeend	9	20	21	66	14	82	35,3
Wespendief	-	-	-	1	3	1	0,8
Rode wouw	-	-	-	-	-	1	0,2
Bruine kiekendief	10	12	11	11	13	8	10,8
Blauwe kiekendief	-	-	-	-	-	1	0,2
Havik	-	3	-	2	2	9	2,7
Sperwer	1	5	2	4	5	11	4,7
Buizerd	-	8	16	38	16	16	15,7
Visarend	3	3	3	3	3	3	3
Torenvalk	-	-	4	12	8	4	4,7
(Roodpootvalk)	-	-	1	-	1	-	3,3
Boomvalk	1	1	6	14	10	10	7
Waterral	-	6	6	8	20	3	7,2
(Porseleinhoen)	-	-	-	1	-	-	0,2
Waterhoen	46	60	42	45	55	94	57
Meerkoet	649	677	969	840	685	924	790,7
Scholekster	-	-	-	-	-	10	1,7

teldag;	10	9	8	6	5		sept.-
SOORT;	1977	1978	1979	1980	1981	1984	gemid.
Kleine plevier	-	-	6	3	4	2	2,5
(Bontbekplevier)	-	6	4	-	12	-	3,7
(Goudplevier)	-	-	-	5	-	-	0,8
Zilverplevier	-	-	2	-	1	2	0,8
Kievit	903	1293	3122	1803	2480	1878	1913,2
Kanoetstrandloper	-	-	-	-	1	2	0,5
Kleine strandloper	-	26	-	-	11	3	6,7
Bonte strandloper	-	1	1	5	7	7	3,5
(Krombekstrandloper)	-	-	4	-	3	-	1,2
Kemphaan	-	19	13	7	25	29	15,5
Watersnip	97	121	84	22	109	309	123,7
(Grotto)	-	1	-	1	-	-	0,3
Passe grutto	-	-	-	-	-	2	0,3
Wulp	201	12	33	624	260	53	197,2
(Regenwulp)	-	-	-	5	-	-	0,8
Zwarte ruiter	2	11	16	6	35	6	12,7
Tureluur	-	4	-	1	2	1	1,3
Groenpootruiter	2	9	3	-	11	34	9,8
Witgatje	1	7	7	5	4	10	5,7
Bosruiter	-	-	5	-	-	6	1,8
Oeverloper	12	27	15	11	11	8	14
(Grauwe franjepoot)	-	-	-	3	-	-	0,5
(Dwergmeeuw)	-	-	3	-	-	-	0,5
Kokmeeuw	343	995	308	340	351	1519	642,7
Stormmeeuw	-	7	-	2	4	7	3,3
Kleine mantelmeeuw	-	3	-	-	8	7	3
Zilvermeeuw	125	129	25	22	9	25	55,8
(Reuzenster)	-	-	-	-	1	-	0,2
(Visdief)	-	1	-	-	-	-	0,2
(Dwergster)	-	1	-	-	-	-	0,2
Zwarte stern	-	11	3	-	-	1	2,5
Koekoek	-	1	1	-	1	1	0,7
Gierzwaluw	1	1	3	-	-	1	1
IJsvogel	6	4	1	2	4	7	4
Groene specht	n i e t	e e r d e r	g e t e l d .	!!!		1	
Grote bonte specht	"				"	2	
Zwarte specht	"				"	3	
(Kleine bonte specht)	-	-	-	-	1	-	0,2
Boomleeuwerik	-	-	-	-	-	4	0,7
Oeverzwaluw	161	3	-	2	4	5	29,2
Boerenzwaluw	744	210	297	327	573	269	403,3

teldag;	10	9	8	6	5		sept.- gemid.
SOORT;	1977	1978	1979	1980	1981	1984	
Huiszwaluw	920	132	126	2	10	325	252,5
Graspieper	11	8	17	2	5	15	9,7
Waterpieper	-	-	-	-	-	1	0,2
Gele kwikstaart	3	3	22	86	15	19	24,7
(Grote gele kwikstaart)1		2	1	-	-	-	6,7
Witte kwikstaart	30	15	40	23	37	93	39,7
Paapje	-	5	-	3	1	3	2
Roodborsttapuit	-	2	-	-	-	5	1,2
Tapuit	-	7	3	5	6	10	5,2
(Kramsvogel)	1	-	-	-	3	-	0,7
Grote lijster	-	-	-	-	-	8	1,3
(Rietzanger)	-	1	1	-	1	-	0,5
Kleine karekiet	1	1	3	9	9	6	4,8
Grasmus	-	-	-	-	-	1	0,2
Grauwe vliegevangener	-	-	-	-	-	7	1,2
Bonte vliegevangener	-	1	-	-	-	1	0,3
Staartmees	-	-	-	-	-	15	1,5
Rietgors	1	15	30	2	12	8	11,3

TOELICHTING TABEL 2:

Soorten die tussen haakjes geplaatst zijn, werden deze telling ('84) niet waargenomen, maar zijn volledigheidshalve toch opgenomen. Dit ter vergelijking!

Gedurende de 6 plassentellingen in september werden in totaal 98 telsoorten opgegeven!

Met betrekking tot de Roofvogels dient te worden opgemerkt, dat zij (uitgezonderd de Visarend) in 1977 nog niet tot de telsoorten gerekend werden. De cijfers van deze soorten zijn in betreffende kolom dus onvolledig!

Met teldag wordt simpelweg de dag bedoeld waarop in betreffend jaar in september geteld werd.

tabel 3: zes. Beken.

SOORT;	A;	B;	C;	D;	E;	F;	G;	H;	TOTAAL;
Dodaars	-	-	1	1	-	-	-	-	2
Blauwe reiger	2	13	-	1	-	-	3	-	19
Wilde eend	40	20	-	15	4	82	83	-	264
Sonarend	150	105	3	-	-	118	6	-	382
Wintertaling	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Kuifeend	-	-	7	-	-	-	-	-	7

OPEN WATERS;

1; (heide-) VENNEN.

- 1A- Vennen Landgoed de Utrecht (Teller; L.Pe.) 1B- Vennen Landschotse heide (Teller; I
 gem; H. en L. Mierde, Esbeek, Bladel. gem; Oost-, West-, en Middelbeers
 De Utrecht-west; - Broekeling - Keyenhurk
 - Zwartven - Scherpven
 De Utrecht-oost; - Coorven - Withollandven-Noord en zuid.
 - Flaes - Berkven
 - Kleine Flaes - Kromven
 - Wurvenbosven - Visvijvers.
 - Snippenven
 - Hazekolk
 - Jacobsveld
 Niet geteld; Panneven, Spartelvijver.
- 1C- Vennen Strabrechtse heide (Tellers; H.He., D.Mo.) 1D- Vennen Budeldorplein (tel; L.Pe.
 gem; Heeze, Geldrop, Mierlo. gem; Budel, Weert. P.v.H
 - Platvoetje - Grootven
 - Starven - Kiezelve
 - Kranenmeer - scheidingsven
 - Waschven - Beuven
 - Slootjesven
 Niet; Grafven, Henneven, Mierloven.
- 1E- Overigen;
 - Groot en Klein Meer (gem; Vessem, tel; G.Sa) - Malpievennen (V'waard, tel; L.Pe)
 - Soerendonks Goor (tel; L.Pe) - Pannegoor (Hapert, Tel; M.Ba)
 - Groot en Klein Kraanven (tel; L.Pe) - Vlasroot (Veldhoven, Tel; E.v.d.We)
 - Reuselse Moeren (gem; Reusel, tel; Wv.d.Vo)
 Niet geteld; IJsbahn Valkenswaard, vennetje Treeswijk)

2; VISKWEEKVIJVERS, VISVIJVERS (en als zodanig in gebruik genomen afgravingen).

- 2A- Viskweekvijvers Bergeyk, incl. Pastoorsweyer. (Teller; H.Pr.)
 gem.; Bergeyk.
- 2B- Viskweekvijvers Valkenswaard, incl. Greveschutven en Visvijvers 3-bruggen. (Tel; L.Pe
 gem.; V'waard.
- 2C- Overigen;
 - Ijzerman Geldrop (Tel; P.v.Ha) - Phillips Visvijvers (tel; E.v.
 - Leemputten Koningshof (Veldhoven, Tel; E.v.d.We) - Karpdonk (Eindhoven, tel; W.V.
 - Hanevoet (Eindhoven, Tel; E.v.d.We) - Visvijver Bladel (L.Pe)

3; ZANDAFGRAVINGEN.

- Ter Spegelt (Hapert, tel; H.Pr.) - Afgr. Leenderstrijp (tel; L.Pe, P.v.Ha)
 - De Hees (Eersel, tel; L.Pe) - Kempervennen (Westerhoven, tel; L.Pe)
 - Afgr. Phillips visv. (Tel; J.v.Ke.) - Lansard (Veldhoven, tel; E.v.As)
 - Afgr. Waalre (E.v.d.We) - Eckersweyer (Acht-Best, tel; E.v.As)
 - Afgr. Vlasroot (E.v.d.We) - Ploegstraat (Acht-Best, tel; E.v.As)
 Niet; Eenode (Eindhoven).

BEKEN.

- A. - KLEINE DOMMEL; Heeze- uitmonding in de Dommel t.h.v. Eindhoven (tel; P.v.Ha, D.Mo)
 B. - TONGELREEP; Achelse kluis- uitmonding in de Dommel t.h.v. Eindhoven (H.d.Lo, D.Mo)
 C. - GROTE BEERSE; Casterse Molen - Kapel Westelbeers (Tel; L.Pe., C.Ja.)
 D. - DE REUSEL; Gagel Reusel - Wilhelminakanaal t.h.v. Biesthouthakker (Tel; L.Pe)
 E. - DE RUN; De Stevert Steensel- Uitmonding in de Dommel. (Tel; J.v.Ke, W.Ja.)
 F. - DE DOMMEL; Bebouwde kom stad Eindhoven. (W.Ve)
 G. - ECKERSRIJT; Vanaf Lansard helemaal (Tel; E.v.As)
 H. - STRIJPER AA; over 2 k.m. t.h.v. Paaldijk, Leenderstrijp. (Tel; L.Pe, P.v.Ha)

TENTOONSTELLING LEENDE

Nadat onze laatste tentoonstelling in 't slot een ware flop geworden was door het vroegtijdig sluiten van dit "museum", was de tentoonstellingscommissie erg blij met de nieuwe kans die ze kregen in de info-schuur van het Leenderbos.

Vooraf gegaan door goed overleg werd de tentoonstelling overgehuisd naar Leende, alwaar fanatiek werd begonnen met de weder opbouw. Ondanks dat deze al geheel klaar was moest nog een week lang elke avond hard gewerkt worden om alles klaar te krijgen.

Op zaterdag 15 september werd de tentoonstelling in alle stilte geopend. De publieke belangstelling was het eerste weekeinde erg goed. Op verzoek van SBB-Leende zouden we de tentoonstelling ook door de week open houden. Wij kunnen zeggen daar geen spijt van gehad te hebben. De eerste week kregen we naast heel wat gewone bezoekers ook heel wat scholen uit de omgeving.

Het tweede weekeinde was de belangstelling wel wat minder. Dit zal waarschijnlijk veroorzaakt zijn door twee grote concumenten; (marathon eindhoven, parachute springen Oirschot)

Inmiddels was er al besloten om de tentoonstelling een week te verlengen. Door de week liep het toen niet zo goed. Dit kwam door slechte publiciteit (te laat hergepubliceerd).

Het laatste weekeinde liep het echter weer zoals het moest.

Als we nu eens teug blikken op deze tentoonstelling dan kunnen we vaststellen dat het publiek erg tevreden was, Staatsbosbeheer-Leende en natuurlijk wij, de VWG, zelf.

De VWG kan ook nu weer geïnteresseerden binnen de groep halen, belangstellenden informatie verstrekken en een leerling verder helpen met zijn eindexamenscriptie.

Kortom het was een fijne en nuttige tentoonstelling.

De tentoonstellingscommissie wil dan ook iedereen bedanken die hier aan meegeholpen heeft. Vooral SBB-Leende en in het bijzonder Bert Cox die veel van zijn vrije tijd voor ons heeft opgeofferd.

Namens de tentoonstellingscommissie,

Renée en Pieter

Enkele cijfertjes:

- * Het aantal getekende bezoekers was 1472. Op de drukste dagen zijn er nog wel enkele mensen geweest die niet in ons gastenboek hebben getekend. Daarom mogen we wel aannemen dat het totale aantal bezoekers heeft gelegen rond de 1600 mensen.
- * Er zijn 6 scholen op bezoek geweest, waarvan een uit België.
- * Financieel is deze tentoonstelling ook een succes geweest. Vooral via de verkoop van verslagen hebben we wat geld verkregen. Wat de VWG in zijn huidige financiële positie wel kan gebruiken.

= onbekende gebieden =

- EEN NIEUWE RUBRIEK -

Het zal niemand verwonderen, dat uit de Kempen vooral veel gegevens bekend zijn van grotere natuurgebieden en reservaten. Het zijn immers meestal deze terreinen die het aantrekkelijkste zijn voor vogels. Maar het zijn over het algemeen ook juist deze gebieden, die de beste bescherming genieten.

Buiten de uitgesproken excursiegebieden zijn er in de Kempen echter nog talloze andere plekken, die zeker de moeite van een bezoek waard zijn en bovendien dikwijls aan bedreigingen bloot staan! Om hun waarde aan te kunnen tonen zijn gegevens nodig. Daarom wordt in elke Edele Klauwier voortaan de gelegenheid geboden, om op een bepaald gebied de aandacht te vestigen. Dit kan door de biotopen en de Flora en Fauna te bespreken, voor zoverre bij de zijner bekend.

De eerste aflevering betreft een co-productie van 4 personen.....

heieinden

- GEMEENTE HOOGELOON / VESSEM -

Inleiding

In de gemeente Hoogeloon-Vessem c.a. ligt een heiderestant, "De Heieinden" genaamd. Dit gebied is vanuit landschappelijk, ornithologisch en floristisch oogpunt zeer interessant. In dit verslag zullen "De Heieinden" én de aangrenzende akkers, weilanden en bossen globaal besproken worden.

Het agrarische gebied is grootschalig en wordt intensief gebruikt. We vinden hier erg weinig bebouwing. De bossen bestaan voornamelijk uit Naalldhout, bestemd voor houtproductie.

"De Heieinden" zelf worden in een apart hoofdstukje uitvoeriger besproken.

In 1979 werden De Heieinden- Romantika in hun totaal geïnventariseerd op alle vogelsoorten. Dit in het kader van het "streekorgaan Kempenland-project". Tellingen in 1982 en 1983 voor de provinciale planologische dienst leverden voor enkele soorten aanvullingen. Bovendien zijn losse waarnemingen verwerkt.

In 1981 werden in het heiderestant "De Heieinden" een aantal opnamens gemaakt van de belangrijkste planten. De resultaten daarvan geven een redelijke afspiegeling van de waardevolle vegetatie hier, kenmerkend voor vochtige heide en vennen.

Van een Ransuilenslaapplaats op "De Heieinden" werden in de winter '79-'80 een groot aantal braakballen verzameld. De pluisresultaten leveren belangrijke gegevens op over het voorkomen van kleine Zoogdieren.

Tenslotte werden in het voorjaar van '84 op 1 punt enkele hydro-biologische gegevens verzameld.

Dit artikel is tot stand gekomen, dankzij de samenwerking van de volgende personen;

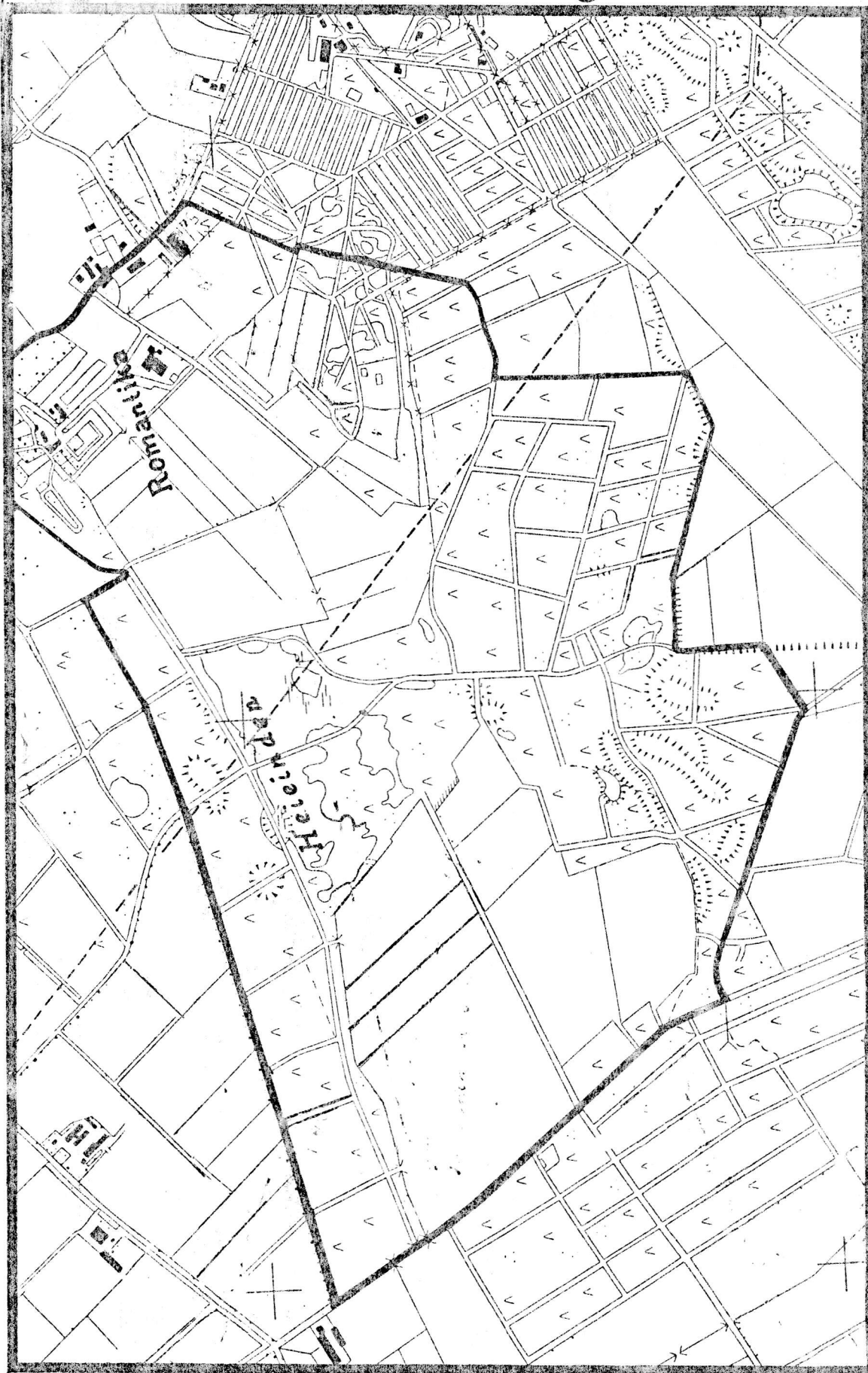
- Marco Bakermans; Weidevogelinventarisatie p.p.d. '82
Losse waarnemingen.
- Jacques v. Kessel; Landschap en vegetatiebeschrijving Van "De Heieinden".
opnamens Planten.
- Lex Peeters ; Braakbal-resultaten
verwerking van de gegevens; samenstellen artikel.
- Geert Sanders ; Inventarisatie '79 en '83.
Losse waarnemingen.
Enkele hydrobiologische gegevens.

Ligging van het gebied.

"De Heieinden-Romantika" zijn gelegen ten westen van Vessem c.a., boven Casteren en Hoogeloon c.a. Het gebied strekt zich uit over de kilometerhokken;

- 145-380 (Amersfoortcoördinaten)
- 146-380 "
- 146-381 "

begrenzing van het gebied

De meeste informatie over de broedvogels is gewonnen uit de inventarisatie van 1979. Toen werden "De Heieinden-Romantika" geïnventariseerd op alle broedvogels, volgens de integrale karteringsmethode. Het gebied werd dat jaar welliswaar slechts 3 x bezocht, hetgeen in principe te weinig is om betrouwbare resultaten te verkrijgen, maar de verdeling van de bezoeken, die overigens grondig werden uitgevoerd, lagen gunstig verspreid over het broedseizoen. De resultaten zijn kritisch geïnterpreteerd. Er zullen waarschijnlijk minimum aantallen verkregen zijn, terwijl de schattingen de werkelijkheid dicht zullen benaderen.

De inventarisatie werd uitgevoerd op; 08-04; tussen 7.00 uur en 10.30 uur.

13-05; tussen 5.00 uur en 9.00 uur.

03-06; tussen 4.30 uur en 8.30 uur.

Er is in geen gevallen een cassette- of Bandrecorder gebruikt.

; DE RESULTATEN VAN DE BROEDVOGELINVENTARISATIE IN 1979.

SOORT;	aantal zekere territoria;	schatting;	SOORT;	aantal zekere territoria;	schatting;
Wilde eend	0	0-1	Patrijs	0	?
Buizerd	0	0-1	Fazant	niet geteld	?
Boomvalk	1	1	Waterhoen	0	0-1
Torenavalk	1	1	Meerkoet	0	0-1
Turkse Tortel	3	3-4	Kievit	13	13
Koekoek	3	3	Wulp	3	3
Ransuil	1	1	Holenduif	0	?
Groene specht	3	3-4	Houtduif	60	60-70
Grote B. Specht	3	3-5	Tortelduif	20	20-25
Zwarte Specht	0	0-1	Braamsluiper	1	1
Veldleeuwrik	3	3-4	Spotvogel	0	1-2
Wielewaal	0	0-1	Zwartkop	3	3-5
Zwarte Kraai	4	4-6	Tuinfluiters	2	2-5
Ekster	6	6-9	Grasmus	4	4-5
Vlaamse Gaai	5	5-7	Fitis	30	30-40
Koolmees	25	25-50	Tjiftjaf	3	3-4
Pimpelmees	11	11-25	Goudhaantje	7	10-20
Zwarte mees	5	5-10	Heggemus	3	10-15
Kuifmees	6	6-10	Graspieper	0	?
Matkop	25	25-35	Boompieper	3	3-5
Staartmees	4	4-6	Witte Kwikstaart	0	2-3
Winterkoning	25	25-35	Spreeuw	0	?
Grote Lijster	4	4-5	Groenling	2	2-5
Zanglijster	12	12-15	Kneu	0	7-10
Merel	40	40-50	Vink	32	40-50
Gekr. Roodstaart	5	5-6	Geelgors	1	1
Roodborst	35	35-40	Huismus	0	10
			Ringmus	0	4

BESPREKING VAN DE BELANGRIJKSTE SOORTEN;

De Eenden.

Op 08-04-'79 werd 1 paar Wilde Eenden waargenomen, hetgeen tevens de enige waarneming met betrekking tot deze soort was, dat jaar. Een broegeval lijkt dus niet erg waarschijnlijk. Op 08-04-'79 bevonden zich ook 4 Wintertalingen in het natte gedeelte van de heide. Het betrof hier zeker geen broedvogels!

De Roofvogels.

De Buizerd werd gedurende de inventarisatietijd 4 x waargenomen. Waarschijnlijk gebruikt deze soort het gebied alleen om er te fourageren, hoewel in augustus wel 1 ad. en 1 onv. werden gezien. Anders zit dat met de Boomvalk. Op 13-05-'79 werd voor het eerst een paar-tje gezien. In juli waren 3 jongen uitgevlogen. Van de Torenavalk werd 1 nest met jongen

aangetroffen, evenals in 1980 en 1984.

De Hoenders en Rallen.

In de zeventiger jaren werd het Korhoen in deze omgeving wel eens waargenomen, het betrof dan exemplaren van de Landschotse Heide-populatie. De Patrijs werd meerdere malen waargenomen en broedt mogelijk in het gebied. Fazanten worden hier jaarlijks tientallen uitgezet. Er werden enkele hennen met jongen gezien.

Zowel de Waterhoen als de Meerkoet werden 1 x waargenomen in drassig gebied. Mogelijk betrof het broedvogels.

Broedvogels.

De Scholekster werd regelmatig in 1979 waargenomen, maar broedde in de naaste omgeving. In 1983 werd wel een nest van deze soort aangetroffen. Van de Kievit werden bij benadering 13 territoria vastgesteld. De Wulp was vertegenwoordigd met 3 paren. 1 paar broedde op de heide. Hiervan werden ook de jongen waargenomen! In 1982 en 1983 werden in het agrarische deel van het gebied 1 paar vastgesteld; in 1984 2 broedpaar. De Grutto is geen broedvogel, wel doortrekker in april.

Duiven.

De Turkse Tortel komt alleen voor bij de bebouwing bij "Romantika" en broedt hier met 3 á 4 paar! Van de Holenduif werden regelmatig rondvliegende ex. gezien. De soort is mogelijk broedvogel. De Houtduif is algemeen! tenminste 60-70 territoria werden gekarteerd. Van de Wielenduif werden 25 zangposten ingetekend. Rekening houdend met doortrek bedraagt de schatting voorzichtigheidshalve 20-25 paar.

Vluis.

Alleen de Ransuil komt in het gebied voor. 1 nest werd gevonden. Jongen, die tijdens het bedelen in de avonduren toch zeer geluidruchtig zijn, werden echter niet gehoord in 1979. Waarschijnlijk is de broedpoging mislukt. In 1980 werden wel juv. (3 ex.) grootgebracht. En ook in 1984 vlogen jongen uit. In de winter van '79/'80 bevond zich op het heiderestant "De Heideinden" een Ransuilenslaapplaats, waarvan tenminste 6 ex. deel uitmaakten.

Spechten.

Van de Groene Specht broedde 3-4 paartjes in het gebied, van de Grote Bonte Specht 3-5! De Zwarte Specht wordt het gehele jaar door regelmatig in de buurt van het heiderestant gesignaleerd. Zo ook 2 x in het broedseizoen van 1979., te weten op 07-04 en 07-06. Zeer waarschijnlijk is de soort dan ook broedvogel. Toch duurde het tot 1984 totdat een nesthol gevonden werd.

Overige belangrijke soorten.

Van de Koekoek maakten 2-3 paar gebruik van het gebied om in 1979 hun ei kwijt te raken. Speciaal voor de Nachtzwaluw is 1 x gebruik gemaakt van de cassetterecorder. Hoewel bepaalde delen qua biotoop potentieel broedgebied zijn voor de soort, werd de Nachtzwaluw bij 5 x controleren niet gehoord! Op 03-06-'79 werd de zang van de Wielewaal gehoord. Door te weinig bezoeken nadien, zou dit best op een broedgeval kunnen duiden. De soort kan echter nog erg laat doortrekken.

Enkele interessante, losse waarnemingen.

sept.-'77	3	Bosruiters	Heideinde-ven.
17-11-'78	7	Boomleeuwerik	
11-01-'80	1	Bonte Kraai	
06-01-'82	2	Bonte Kraai	
	6	Rietgans (opvliegend)	
13-01-'82	4	Buizerden (pleisterend)	

Samenvattend.

Op de Heideinden-Romantika broedde in 1979 40-55 vogelsoorten. Een grote soortenrijkdom voor een gebied van deze grootte. Het afwisselende landschap is hier zeker niet vreemd aan. Behalve het broeden van belangrijke soorten als Boomvalk, Torenvalk, Wulp, Scholekster, Ransuil en de 3 Spechten-soorten vallen ook de grote populaties van Matkop, Tortelduif en Vink op.

- DE KLEINE ZOOGDIERTEN -

In de winter van '79-'80 werden een grote hoeveelheid braakballen verzameld onder de slaappleaats van tenminste 6 Ransuilen. Deze werden ontleed. Een groot deel van de prooien zal bemachtigd zijn binnen de grenzen van het besproken gebied, zodat we bij het bekijken van de resultaten een redelijke afspiegeling krijgen van het voorkomen van een aantal kleine Zoogdieren. Er moet wel terdege rekening gehouden worden met het feit dat Roofvogels en Uilen zich vaak specialiseren in het vangen van een bepaalde soort prooi. Bovendien grijpt de Ransuil in het algemeen zelden Spitsmuizen, dit i.t.t. de Kerkuil die zelfs de voorkeur geeft aan deze soorten. De resultaten in onderstaande tabel zullen betrekking hebben op prooien die in het winterseizoen zijn bemachtigd. Deze en andere oorzaken zijn er verantwoordelijk voor dat aan de aantallen niet te veel waarde moet worden gehecht. Het waardevolle van de resultaten zit 'm voornamelijk in de aanwijzing voor het voorkomen van de soort in het gebied.

IN TOTAAL 83 BRAAKBALLEN.

GEMIDDELD AANTAL PROOIEN PER BAL; 1,93.

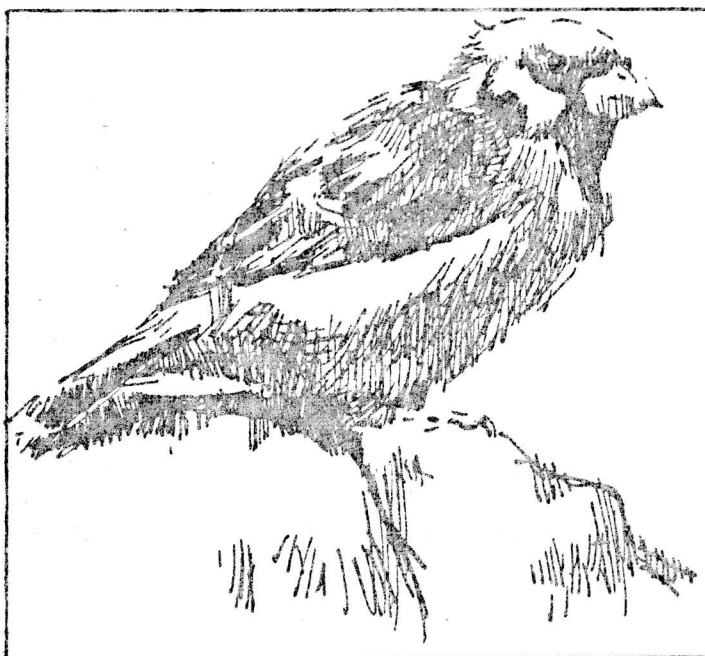
Prooisoort;	totaal;	relatief (%);	Prooisoort	totaal;	relatief (%)
<u>MUIZEN</u>			<u>VOGELS</u>		
Huisspitsmuis	2	1,3	Zaadetende vogel	7	4,4
Bosspitsmuis	2	1,3	Insektenetende vogel	4	2,5
Dwergspitsmuis	1	0,6	Lijsterachtige	5	3,1
Bosmuis	58	36,5	Gors species	1	0,6
Veldmuis	49	30,8	Zangvogel species	6	3,8
Aardmuis	12	7,5	subtotaal;	23	14,5
Dwergmuis	2	1,3	subtot. Muizen	136	85,5
Rosse Woelmuis	7	4,4	TOTAAL	159	100,0
Muis species	3	1,9			
Subtotaal;	136	85,5			

- ENKELE HYDROBIOLOGISCHE WAARNEMINGEN -

In 1984 werden in een slootje bij de camping onder Romantika enkele malen gescheept. Dit toonde het voorkomen aan van amfibieën en enkele Waterinsekten;

- Vinpootsalamander
- Bruine Kikker
- Groene Kikker
- Staafwants
- Waterschorpioen
- Waterspin.

Bovendien werden Honsvissen gevangen. De Heidekikker ontbreekt in het gebied, onanks het geschikte biotoop.

Het Heieinden-gebied bestaat uit; a) droge en natte heide
b) een ven ("het Heieindenven")
c) opslag van Grove Den en sporadisch Berk en Zomereik.

De oppervlakte van "De Heieinden" is betrekkelijk klein. Het betreft hier een restantje van de Landschotse heide, vóór de ontginningen, toen nog 1000 Ha. groot.

Door de afwisseling in hoogtes hebben we hier te maken met een gebied met vrij unieke elementen. Met name de vochtige heidevegetatie en de venvegetatie is zeker waardevol te noemen. Op 19-09-'81 werden in 13 vlakken opnamens gemaakt van de belangrijkste planten. Samengevat waren de resultaten als volgt;

Op de drooggevallede delen van het ven groeit zeer veel Knolrus, Spaghnum species en vrij veel Kruipend Struisgras. Mannagrass is er zeldzaam. Rondom het ven vinden we enkele fraaie Dopheide-veldjes, veel Bruine Snavelbies en vrij veel Veenbies. Kleine Zonnedauw is zeldzamer en Ronde Zonnedauw, Witte Snavelbies en Klokjesgentiaan komen plaatselijk en in klein aantal voor. Plaatselijk zijn Knolrus, Kruipwilg en Pitrus goed vertegenwoordigd.

In 1 vlak was duidelijk sprake van storingsvegetatie in de vorm van Melkdistel, een soort Spurrie, Straatgras, Perzikkruid, Harig Wilgeroosje, Zachte Witbol en Witte Klaver.

De overgangen van het "Heieindenven" naar de hogere heidegronden zijn prachtige overgangssituaties, zoals we ze in de Brabantse Kempen weinig aantreffen. Het ven zelf bevat in het voorjaar vrijwel altijd water, zeker in het midden waar ten behoeve van de jacht een driehoekig gat gegraven is. De oevers zijn zeer gaaf, de bodem enigszins modderig of venig. In het centrale gedeelte van de Heieinden vonden enige jaren geleden kapakties door V.W.G. "De Kempen" plaats, tegen het dichtgroeien van het gebied met opslag. In '83 en '84 heeft de gemeente Hoogeloon, welke eigenaar is van het terrein, aan dit initiatief gevolg gegeven en veel opslag van Dennen verwijderd. Hierdoor heeft de Heieinden een opener karakter gekregen en is er een gunstige situatie ontstaan voor de vestiging van soorten als Boom- pieper, Nachtzwaluw en Wulp.

Nawoord;

Hopelijk zijn we er in geslaagd met de beperkte gegevens die van de Heieinden en Romantika voorhande zijn, toch een redelijke beeld te geven van de natuurlijke rijkdommen van het gebied!

Gewenst zijn in de Toekomst; - over langer termijn enkele herhalingen van de broedvogel-inventarisaties. Tellingen van wintervogels.
- Aanvullende gegevens over het voorkomen van Zoogdieren, o.a. d.m.v. het vangen van Life-traps en zichtwaarnemingen van de grotere soorten.
- Systematisch onderzoek naar de Herpethologische en Hydrobiologische waarde van het terrein.
- Regelmatige controles in de proefvlakken naar eventuele wijzigingen in de vegetatie. Bovendien zou het waardevol zijn indien elders in het gebied nog enkele opnamens gemaakt werden.

Verslagen van systematische tellingen en onderzoekjes in het gebied ziet de redactie gaarne tegemoet. Wat gepubliceerd is kan niet meer verloren gaan en kan altijd van pas komen, wanneer het gebied, of een deel ervan bedreigt wordt.

LANDSCHAP EN VOGELS.

DOOR: MARCO BAKERMANS.

Inleiding en deel 1 + 2.

INLEIDING;

Nederland is in verhouding tot haar oppervlakte ten opzichte van andere landen erg soortenrijk als het om vogels gaat. Dit is te danken aan de grote verscheidenheid aan landschapstypen, waardoor voor vele vogelsoorten een geschikt biotoop te vinden is. Binnen onze landsgrenzen valt de Kempen weer op door haar soortenrijkdom, hoewel hier vrijwel nergens erg hoge dichtheden per vogelsoort bereikt worden.

Als een landschapstype ideaal is voor een bepaalde vogelsoort, zijn de dichtheden meestal hoog, en als een landschapstype eentonig is, is het aantal soorten meestal beperkt. Onze streek is dan vanuit dit gezichtspunt al gauw te typeren als een afwisselend, maar arm gebied.

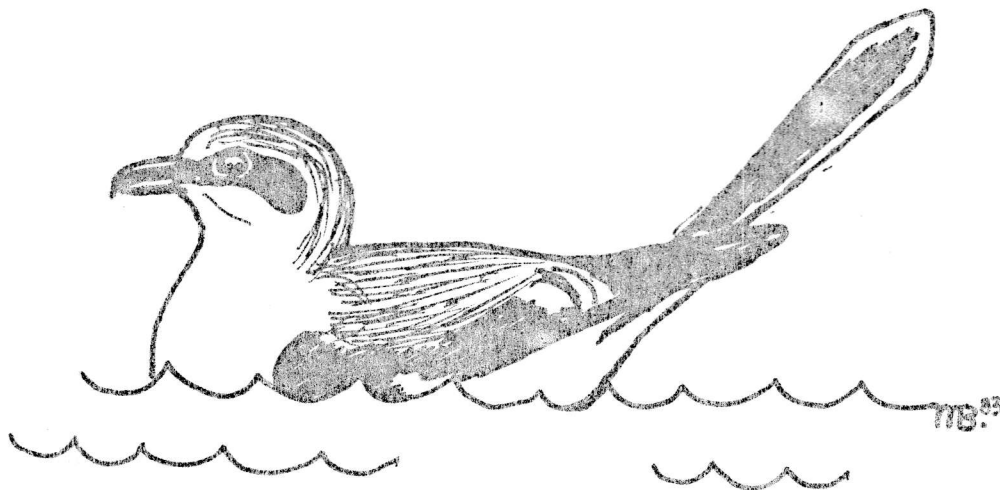
Eens moet de Kempen in de ogen van de hedendaagse vogelaar rijk en ideaal geweest zijn; We zien honderden Nachtegalen en Blauwborsten in de beekdalen voor ons; Grote aantallen Wulpen op de uitgestrekte heide en vele Ortolanen en Grauwe klauwieren in het boerenland. Om huilbuien te voorkomen laat ik het bij deze opsomming.

We kennen ook het weemoedige terugkijken naar het heidepotstalsysteem, naar de uitgestrekte korenvelden, het strooien- of rietendak, ja zelfs naar de boerenknol. Nostalgische terugblikken is de mens eigen; het bekende, geteste en vertrouwde is goed; van wat er nu gebeurt zijn we nog onzeker.

Als het aan de meesten binnen de vogelaarswereld lag zou al dat oude weer terugkomen; hoe groot is niet het verlangen, het zeldzame overal rond ons heen te zien!

Op de puinhopen van het oude landschap is een nieuwe Kempen gecreëerd, dat weten we, maar is het dan niet bekrompen om ons alleen met puin bezig te houden?

Dit verhaal, in een viertal delen, is bedoeld om onze gedachten over het landschap eens wat op te frissen, en ik hoop dat zowel gegene die dit met argusogen lezen, als degenen die zich in zekere mate in dit verhaal kunnen vinden, hun gedachte ook eens op papier zetten. We worden er altijd wijzer van.

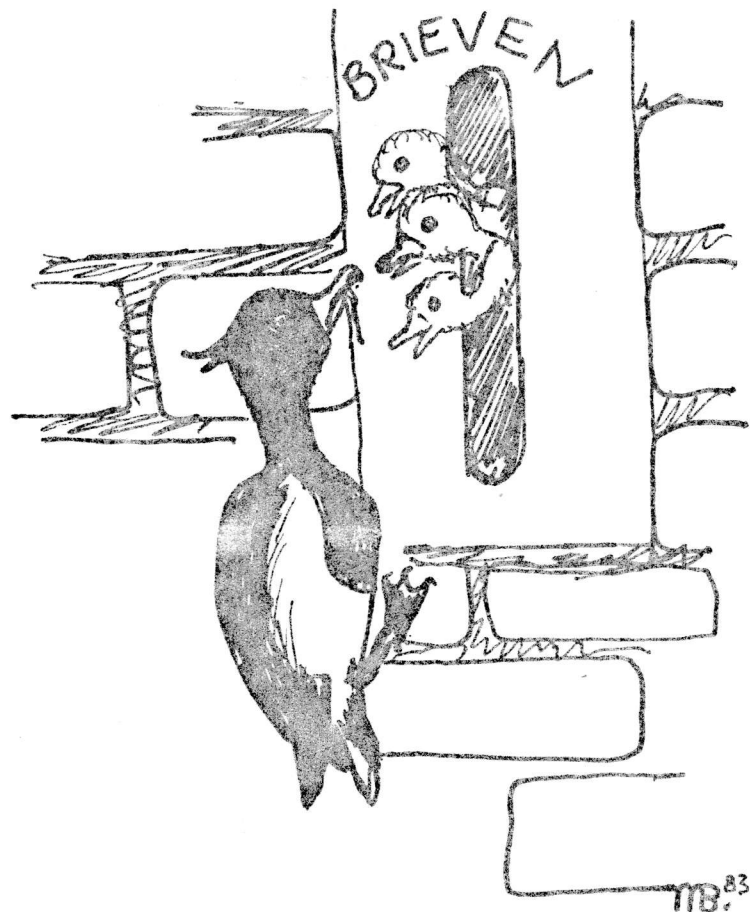
1. BIOTOOP

Geen oneindige opsomming van al die verschillende biotooptypen in het Kempenische landschap, maar een beschouwend beeld.

In het landschap is een ding dat vastligt; de geologische ondergrond. Aan de rest kan geprutet worden, wat gedurende de geschiedenis dan ook rijkelijk gebeurt is. Het is zelfs de geschiedenis die in het landschap, zoals wij dat nu zien, gesymboliseerd is. De mens heeft zijn eigen biotoop gemaakt en is daarbij steeds verder van de natuur af komen te staan. Zonde? Ik weet het niet. Voor een vogelaar moet de macht die de mens over het landschap heeft toch ideaal zijn; binnen de beperkingen van het klimaat, ondergrond en ligging kunnen we alle biotooptypen scheppen, welke we willen. Ik hoor al de kritiek bij het plan om een hectare Rododendrons aan te planten langs de Dommel. Die Rododendrons zijn lelijk want die horen daar niet thuis. Wat een verbanden worden er toch gelegd. De Walnoot is ook ooit als erfboom ingevoerd, en 9000 jaar geleden hoorde de Eik hier ook niet thuis. De Flevopolders zijn minstens zo onnatuurlijk.

De mens scheidt zijn eigen biotoop, maar tegelijkertijd dat van de vogels. Zo eenvoudig liggen de feiten. Ik kan er daarom niets op tegen hebben dat er nieuwe dingen in het landschap hun intrede doen, zolang de gezondheid van dat landschap niet aangetast wordt en er geen definitieve biologische ontregeling plaats vindt. Hoe meer biotoopsoorten, hoe meer vogelsoorten. In een zich ontwikkelend landschap als dat van de Kempen hebben we restpopulaties van soorten met een verdwijnend biotoop, zoals de Blauwborst, Roodborsttapuit, Geelgors, Wulp enz., goed ontwikkelde populaties, zoals die van de Kievit, Koolmees, Wilde eend en vogels van nieuwe biotopen, zoals Fuut, Turkse Tortel en Ekster. De werkelijkheid is natuurlijk minder eenvoudig dan hier geschetst. Dat hier nog zoveel geschikt biotoop voor een soort als de Roodmus geschapen wordt, houdt niet in dat deze soort zich hier vestigt. Een voorwaarde kan zijn de aanwezigheid van een gezonde populatie binnen bereikbare afstand. Maar bijvoorbeeld ook de klimatologische omstandigheden moeten voldoen en er moet voor de soort voldoende geschikt voedsel te vinden zijn. Het kan wel zijn dat een vogel er toevallig terecht komt (Grote Zilverreiger), of dat wintergasten of doortrekkers zich vestigen (Goudplevier, Grauwe gans). Een combinatie van feiten en toeval dus, waarbij de mens alleen invloed heeft door biotoopschepping. Als dat menselijke biotoop belangrijk is voor de vogels, is het natuurlijk fijn om te weten wat dat menselijke biotoop is. Waar voelt de mens zich op z'n gemak? Wat is voor hem het ideale landschap (lees biotoop)? Ach, als mensen kunnen we eigenlijk overal leven, maar toch zijn er bepaalde landschappen die we meer waarderen dan anderen. Een mooi landschap behoeft maar aan een enkele voorwaarde te voldoen om mooi te zijn; er moet een zeker evenwicht zijn tussen massas en leegten, een symbolisering van het landschap waarin de mens oorspronkelijk het beste kon leven is al voldoende (Deze principes zijn o.a. belicht door Lorenzer en Appleton). Of die massas en leegten nu opgevuld worden door Elzen of Rododendrons maakt voor ons niets uit, maar wel voor de vogels. Een vogelaar heeft het gemunt op vogels en van het bekende landschap weten ze wat er zit of wat er in verwacht kan worden, maar van een Parapluplantenoeris zijn ze toch wel bang.

Waar komt het uiteindelijk op neer? Zoals altijd zijn de vogels gedwongen zich aan het landschap aan te passen, wat hen door de mens voorgeschoteld wordt. Daarbij is het heel normaal dat bepaalde soorten verdwijnen, en het nieuwe landschap even soortenarm als aantallenarm is. Denk bijvoorbeeld aan de huidige maisvelden, die voor vogels nagenoeg waardeloos zijn. Het is echter niet ondenkbaar dat een bepaalde soort zich in de toekomst zodanig aanpast, dat zij zich massaal in dit biotoop gaat vestigen! Elke geboorte doet pijn

ook die van een landschap. Voor de Ortolaan is het hier wel bekeken en voor het Korhoen, waarschijnlijk ook, wat er voor terug komt kunnen we nu nog niet zeggen, over een paar honderd jaar misschien wel.....

2. LANDSCHAP IN HET OOG VAN DE VOGEL.

Ik ben een mannetje Geelgors, 2 jaar oud, en heb vorig jaar gebroed in de buurt van Hapert. In de winter heb ik met m'n wijfje en een aantal soortgenoten wat rondgezworven en nu de zon weer wat warmer wordt en de dagen weer lengen krijg ik zin, enorme zin om weer eens voor het nageslacht te gaan zorgen. Dat plekje van vorig jaar was ideaal: een zandpad met Eiken erlangs en daaronder vele struiken waar het barstte van het voedsel. De omgeving werd gevormd door een paar korenvelden met verspreide bomen. Toen ik begin april hier met m'n wijfje weer terugkeerde schrok ik toch wel even: alles was anders, de bomen weg, een grote schuur met enge honden erbij, de lust tot zingen was me kortom vergaan. Dan maar iets anders zoeken. Een eindje verder; bezet. Nog verderop is het helemaal kaal en het duurt wel een week voordat we een geschikt plekje hebben gevonden, ergens bij Luyksgestel. Het zag er goed uit: wat jong graan, Eiken, struiken en geen concurrenten. Lekker zingen, door vogelaars ingetekend worden, het nestje, de jongen en dan in mei..... er is amper genoeg goed eten en wat er is bekomt ze niet: een voor een gaan ze dood. Opnieuw proberen zingen, vogelaar, nestje, jongen... dood."

Friest verhaal, nietwaar? Toch blijft het volgens mij best mogelijk dat een vogel zich vergist, net zo goed als de mensen dat doen. We zagen al dat datgene wat we aan het landschap waarden visueel bepaald werd, die waardering kan dan wel een logische en noodzakelijke grondslag hebben (b.v. overleven), maar is niet feilloos. Ook de Geelgors kan niet ineens doorgronden of een ogenschijnlijk gunstig biotoop wel zo is als het zich voordoet. Hieruit volgt dat behalve het verdwijnen van echt goed biotoop, ook het voorkomen van ogenschijnlijk goede biotopen een soort in zijn voortbestaan in een streek kan bedreigen. Het niet groot kunnen brengen van jongen leidt zonder meer tot afname van de soort. En wij als vogelaars die genoteerd hebben? Wat denken wij?

De Geelgors gaat achteruit want het landschap is niet meer geschikt. En zitten er nog daar en daar en het is dus van belang dat die plaatsen, met hun ongerepte landschap beschermd worden. Denk zelf verder....

Het gaat natuurlijk niet precies zo. Factoren van achteruitgang kunnen ook in het doortrek- of overwinteringsgebied liggen. In een gezonde populatie kunnen "vergissingen" opgevangen worden, maar voor een zeldzame soort kan zoiets wel eens fataal zijn.

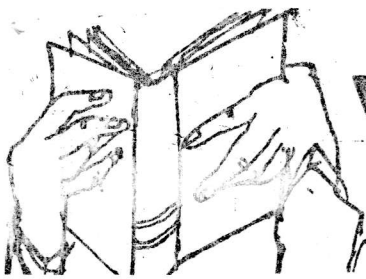
Een voorbeeldje: de Vossenbussel tussen Hoogeloon, Hapert en Casteren was in de jaren '60 en '70 een ideaal Ortolanengebied. Begin jaren '70 verandert het landschap wat (ruilverkavelingen), maar koren en Eiken bleven en ook de Ortolanen. Een paar jaar geleden was er ogenschijnlijk niets veranderd, behalve dat er meer koren stond, maar de Ortolaan was er verleden tijd.....

Wat wil dat dan zeggen als je op een inventarisatie 5 keer op dezelfde plaats een zingende Fitis had.....niets over het landschap. En een Roodborsttapuit? Ook niets.

Ma als we constateren dat een paartje Roodborsttapuiten al 5 jaar achtereen op dezelfde plaats 10 jongen grootbrengt? Niets over het landschap, want dat kan verandert zijn. In deel 3 ga ik hier dieper op in.

Wij als mens bieden (binnen bepaalde grenzen) het landschap aan en de vogels zoeken het uit, waarbij miskleunen niet voorkomen. Stel dat we alles van een biotoop van een Grauwe klauwier konden doorgronden en er een super ideaal konden maken, ergens in de Kempen. Het zou toeval zijn als er een Grauwe klauwier terecht kwam, en het is best mogelijk dat er veertig kilometer verderop een paartje in zo'n "vergissings-biotoop" probeert te broeden. Een willekeurige vogelaar die van niets weet komt tot de konklusie: die ene plek waar die Grauwe klauwier zit dient eerder beschermt te worden dan die andere. Hoe simpel is de logica. Maar ik kan niet weten hoe een vogel iets ziet, dus een verhaal als dit is zo onzinnig. Dat klopt, maar omdat ik dat niet kan weten is het minstens even onzinnig om vogels en landschap met elkaar in verband te brengen. Vogelbescherming door landschapsbescherming is een hoog gegrepen zaak; wie redt het Korhoen? Het andere uiterste is natuurlijk te zeggen dat landschapsbescherming zinloos is voor het beschermen van vogels. Iedereen weet dat als je van het Goorven een maisveld maakt er geen Kuifeend meer zal broeden. Maar waar blijf je met je landschapsbescherming als het Goorven (ogenschijnlijk) niet verandert en er wordt nooit meer een Kuifeend gezien? Nog sterker, er worden alleen nog maar Wilde eenden gezien. De vogelaar komt er niet meer, de tourist wel. Wie heeft er nu oogkleppen voor?

Marco Bakermans.

voor u gelezen.

samenstelling: Jan Wouters.

In BTO-News van september '84 staat een artikeltje over de gastheren van de Koekoek op de Britse eilanden. Het is het resultaat van het uitwerken van de nestkaarten uit de periode 1939-1982. In die tijd zijn 28 vogelsoorten vastgesteld als waardvogel, waaronder twee nieuwe soorten sinds 1971, nl. de Zwartkop en de Prater. Uit de literatuur zijn meer dan 50 soorten bekend van de Britse eilanden en uit het hele verspreidingsgebied van de Koekoek ongeveer 180 soorten Waardvogels.

De meest waargenomen Britse gastheersoorten zijn Heggemus, Kleine Karekiet en Graspieper, die samen 85 % van de gevallen vormen. Deze drie soorten zijn pleegouder in duidelijk verschillende habitats: de Heggemus in stedelijk en het agrarisch gebied, de Kleine Karekiet in moerassen en de Graspieper op heiden en kale gebieden. De secundaire gastheersoorten zijn Rietzanger, Bosrietzanger en Rotspieper in moerassen, Roodborst, Rouwkwikstaart en Grauwe Vliegenvanger in het door Mensen gevormde habitat en Boompieper, Roodborst en Tuinfluiter in overige biotopen.

Bij de Kleine Karekiet werd het hoogste percentage door Koekoeken geparasiteerde nesten gevonden, nl. 5.5 %. Voor de Heggemus ligt dit op 1.9 % en voor de Graspieper op ruim 2.6 %. Voor de Rotspieper op 1.7 %, voor de Bosrietzanger op 1.9 %. Bij de andere soorten is minder dan 1 % geparasiteerd.

Uiteraard zijn niet alle pleegouders succesvol in het grootbrengen van een jonge Koekoek. Het nog toe zijn van 17 soorten geslaagde gevallen waargenomen (Geslaagd betekent hier dat het Koekoeksjong tenminste 10 dagen in leven werd gehouden). Behalve de primaire en secundaire soorten zijn dit Rietgors, Merel, Fitis, Winterkoning, Grasmus, Roodborsttapuit en Grote gele kwikstaart.

In Ardea 72, nr.2 staat een artikel over factoren, die de trek van overdag trekkende vogels beïnvloeden. Het betreft een studie, die uitgevoerd is met radar door het Vogeltrekstation te Arnhem. De breedfronttrek in de ochtend werd in 8 voorjaren en 7 najaaren waargenomen en vastgesteld. Met het radarapparaat kon de intensiteit van de trek worden geschat. Het verband van de treksterkte met verschillende weerfactoren in lente en herfst werd bestudeerd. De weersfactoren waren wind, temperatuur en bewolking.

Bij de wind spelen windkracht en windrichting een rol. Deze zijn bepalend voor de snelheid van de vogels ten opzichte van de grond. Op windstille dagen was de snelheid gemiddeld 57.6 km./uur. Bij tegenwind is de grondsnelheid lager, maar de vogels compenseren enigszins voor tegenwind, door iets harder te vliegen ten opzichte van de hen omringende lucht. Bij meewind doen ze het wat kalmer aan, maar gaan ze ten opzichte van de grond toch sneller. De invloed van de wind op de treksterkte is zodanig dat er meer trek is naarmate de te verwachten grondsnelheid hoger is. Dit geldt voor zowel voor- als najaar en betekent dat er meer vogels trekken als ze de wind in de rug hebben.

Bewolking drukt de trekintensiteit. Ook dit geldt voor beide seizoenen en kan gezien worden als middel om te voorkomen dat de vogels in een foute richting trekken als de zon niet zichtbaar is.

Temperatuur heeft in het najaar geen invloed op de treksterkte, maar in het voorjaar wel. Dan stimuleert de hogere temperatuur de trek. Waarschijnlijk gebruiken de vogels de temperatuur dan als aanwijzing voor de weersomstandigheden in het broedgebied.

» EXCURSIE VERDRONKEN LAND VAN SAAFTINGE «

21-04-'84

Op deze dag voor Pasen waren de bomen op de terugweg een stuk groener dan op de heenweg. En dat zegt een hoop over het weer: een zeer zonnige warme dag. Met een briesje in dit open landschap was het er fijn wandelen, en dat hebben we dan ook gedaan. Sterke verhalen uit dienst en van de commando's kwamen naar boven (stoer hoor!). Maar onder leiding van Gerard, die hier geboren en getogen is, hebben we toch een unieke tocht gemaakt, door een enorm ruig gebied wat ooit nog eens cultuurland is geweest. Zeker vanaf 8 00 na Christus is hier al sprake van bewoning, maar in 1570, tijdens de Elisabethsvloed toen ook de Biesbosch ontstond is een deel van het gebied ondergelopen en 4 jaar later in de 80-jarige oorlog tegen de Spanjaarden hebben de Nederlanders het gebied helemaal onder laten lopen. En zo heeft de zee vrij spel gehad en kon natuurgebied ontstaan, wat ondanks nieuwe inpoldering toch het grootste brakwater-getijden-gebied van Europa is. Dit brakke water ontstaat op plekken waar de invloed van zee het kleinste is, op de hoger gelegen delen en meer landinwaarts en meer stroomopwaarts langs de Schelde (zoet water). Dit brengt een zeer specifieke vegetatie met zich mee. Zo kwamen we regelmatig langs rietveldjes die specifiek voor zoet water zijn. Dit maakt het gebied zo uniek; afwisseling van laag (krekens) en hoog (Oeverwallen).

We zagen planten als; Lepelblad, Zeeaster, Strandheverik, Zeebies (met wortelknollen die Ganzen graag eten). Op de zanderige kreekbeddingen zag het soms groen van Springstaartjes en dan weer bruin van het Kiezelwier. We zagen koeien en schapen in het gebied lopen, wat nodig is om de vegetatie in stand te houden. Konijnen komen ook veel in het gebied voor, wat te zien was aan de vele holen, die weer voldoende broedgelegenheid bieden aan de Bergeenden. En het zou geen Pasen zijn als we geen Hazen zagen. Blijkbaar hadden ze een werk-bijeenkomst want we zagen een groep van 9 stuks. Ook vonden we veel Zilvermeeuw-nesten waar de Paashazen de eieren uit hadden gehaald.

Hoewel nog alles groen moest worden, bruisste het van leven. Boerenzwaluwen waren al weer terug en vele tientalle Tureluurs vlogen met trillende vleugels baltsend rond.

En we ploeterden en ploegden voort door krekens, zandvlaktes, klei en ruigtes.

Hoewel we in Nederland zaten moesten we via Antwerpen hier naar toe komen en het zag er hier dan ook Belgisch uit. De mensen praten ook Belgisch, vermits we geen mannetje Engelse gele kwikstaart zagen with a green head and a yellow eyeline.

Kees Goudsmits.

Hieronder volgt nog een vogelsoortenlijst:

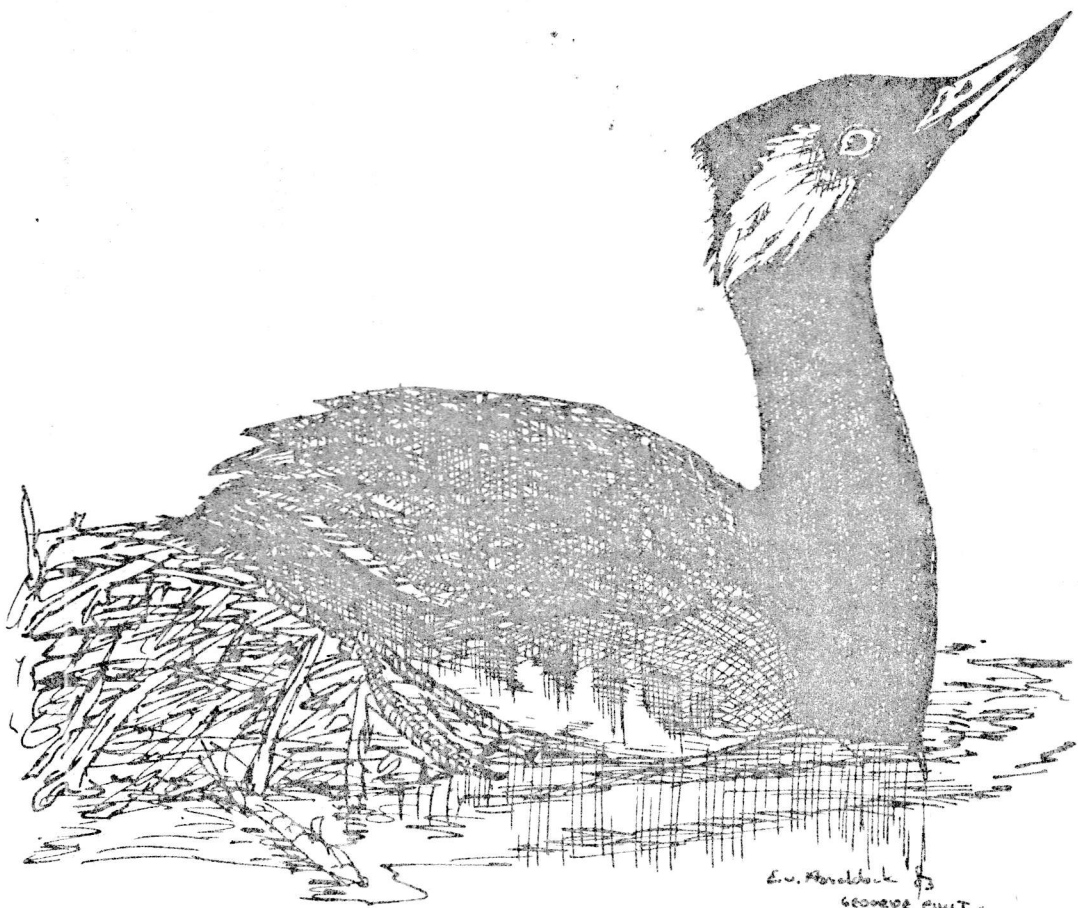
Slobeend; 2 paartjes en 4 mannetjes.	Scholekster
Grutto	Zwarte kraai
Tapuit; 1	Witte kwikstaart
Kokmeeuw (er broeden 22.000 paar)	Oeverloper; 1
Bruine kiekendief; 1 mannetje en 1 vrouwtje.	Kievit
Smient; c.a. 50	Kneu
Gele kwikstaart	Fazant
Engelse gele kwikstaart	Watersnip; 3
Krakeend; 2 paar.	Zilvermeeuw
Groenpootruiter	Houtduif
Veldleeuwerik	Wulp
Groenling	Regenwulp; 1
Rietgors	Pijlstaart; 1 paartje
Zwarte ruiter (in alle kleden).	Kluut
Sperwer	
Kemphaan; 2	
Graspieper	

VOGELS VAN:

LANDGOED DE UTRECHT

BEERSCHE BROEK

LANDSCHOTSE HEIDE

DOOR:

LEX PEETERS

Gedurende de negentiende eeuw voltrokken zich in het Kaspische zeegebied klimaatsveranderingen, onder welke invloed de daar gelegen steppemeren geleidelijk uitdroogden. Ze werden ongeschikt als biotoop voor de Geoorde fuut. Dit wordt doorgaans gezien als de meest voor de hand liggende oorzaak voor het feit dat deze soort zich sinds het midden van de vorige eeuw, van daaruit, in Noordelijke en Westelijke richting verspreid heeft. Uiteindelijk werden rond de eeuwwisseling ook verschillende West-europese landen bevolkt.

Nederland werd gekoloniseerd vanaf 1918, in welk jaar de soort invasie-achtig voorkwam. Vóór 1918 waren in ons land slechts 2 broedgevallen van de Geoorde fuut bekend geworden één in Zuid-Holland in 1866 (Crommelin) en één in Noord-Brabant in 1888 (Kroller). De eerste Kempische broedgevallen werden in 1932 te Valkenswaard vastgesteld. De eerste meldingen van het Goorven & de Flaes dateren uit 1934. Sinds dat jaar is in het terrein tot in de zestiger jaren Nederlands grootste populatie gevestigd geweest. Tot voor kort was dit reservaat ook het enige gebied in de Kempen, waar sprake was van regelmatig broeden. Broedgevallen op andere Kempische wateren zijn altijd van zeer incidentele aard geweest. Sinds 1981 hebben echter al drie achtereenvolgende jaren 1-2 paartjes jongen groot gebracht op de Malpie te Valkenswaard.

Daar het Goor & Flaes-reservaat goed te overzien is, er een behoorlijke kolonie gevestigd is, en zeker ook daar het een zeer interessante, mooie en schaarse vogel betrof werd de Geoorde fuut hier door de jaren heen aandachtig gevolgd en bestudeerd. Dhr. Segers filmde het gedrag van de Geoorde fuut hier uitvoerig en van de hand van dhr. A. Wittgen verschenen twee zeer interessante artikelen, die voor een groot deel gebaseerd zijn op ervaringen met deze vogelsoort in het gebied;

- "Paarvorming en balts van de Geoorde fuut" (Levende Natuur, 65/64-72).

- "De Geoorde fuut als Nederlandse broedvogel" (Publicatie VIMB nr. 1, 1961).

Een zeer positief gevolg van deze en andere activiteiten is dat we nu met betrekking tot het populatieverloop van de Geoorde fuut in het reservaat over zowel oude, als recente gegevens beschikken van betrouwbare en vrij volledige aard.

Het biotoop van de vennen op de Neterselse en Mispelense heide voldoet uitstekend aan de voorkeur van de Geoorde fuut. De vrij ondiepe Goorven en Flaes hebben een vrij dicht oevervegetatie in de vorm van pitrus en plaatselijk riet. De scheiding tussen die begroeiing en de waterspiegel verloopt op de meeste plekken zeer gelijkmatig.

Doordat het reservaat grotendeels voor het publiek is afgesloten is verstoring van recreatieve aard minimaal. Helaas laat het beheer in het reservaat nogal eens te wensen over!

De aanwezigheid van een Kokmeeuwenkolonie zal niet helemaal vreemd zijn aan de Geoorde futen-vestiging hier. Tussen beide soorten bestaat namelijk zeer vermoedelijk een (co-)relatie, die echter nog niet helemaal duidelijk is. (In een speciale bijdrage wordt verderop uitvoeriger op dit aspect ingegaan!)

POPULATIEVERLOOP AAN DE HAND VAN GRAFIEK 2 :

Al vanaf het eerste broedgeval in het reservaat ('34) groeide de kolonie snel. Van 5 paar in 1940, via 15 in 1945, naar liefst c.a. 30 paar in 1947. Toen was blijkbaar een maximum bereikt en de populatie begon weer af te nemen. Terwijl rond 1958 elders in Nederland nog slechts incidenteel broedgevallen werden vastgesteld, schommelde het aantal paren op het Goorven en de Flaes nog rond de 10. Door de uitzonderlijk warme zomer van 1959 was in seizoen '60 de waterstand dusdanig laag dat broeden uitbleef. In geheel Nederland kwamen dat jaar ten hoogste 4 paren tot broeden. Meteen het jaar erop vond een opmerkelijk herstel plaats. De kolonie telde weer 13 paar. Dit bleek helaas een uitzondering; In de jaren zestig schommelde het aantal tussen de 5 en de 10 paren met een onverklaarbare onderbreking in 1965 toen geen enkel paartje nestelde. In de zeventiger jaren fluctueerde de populatie wel van jaar tot jaar, maar de marge bleef over het geheel gezien dusdanig klein dat we kunnen stellen, met een vrij stabiele, maar kleine kolonie te doen te hebben, schommelend rond de 4 paren. Met betrekking tot die zeventiger jaren moet nog worden opgemerkt dat de Flaes, welk ven als broedgebied voor de Geoorde fuut altijd in de schaduw van het Goorven gestaan heeft, een steeds belangrijker aandeel van de populatie ging herbergen. In de tachtiger jaren slaat deze tendens echter weer resoluut om! (zie grafiek 1).

De stabiliteit van de populatie handhaafd zich tot 1983.

1983 was een bijzonder jaar, waarin de Geoorde fuut in geheel België, Nederland, maar ook andere West-europese landen als broedvogel een invasieachtig voorkomen vertoonde. Oude broedgebieden werden herbezet, nieuwe terreinen werden bevolkt en traditionele broedplaatsen telden 2, soms 3 maal zoveel paren dan normaal.

In Brabant waren tenminste 6 verschillende broedplaatsen bezet met een totaal van minimaal 46 broedparen (P.Maes, L.Peeters, H.Voet). In de Antwerpse Kempen bevonden zich op 4 plaatsen 24 broedparen (Maes & Voet).

In de Kempen kwamen 2-3 paren tot broeden bij Budeldorplein waar niet eerder broeden van de Geoorde fuut was vastgesteld. Op de Malpie waren nu 2 paartjes van de partij en in het Goor & Flaes-gebied lag de territoria-verdeling als volgt;

- Goorven; 7 territoria
- Flaes ; 4 " (en 1 overzomerend paartje)
- Hazekolk; 1 "
- Vennetjes ten westen van het Goorven; 4 territoria.

Totaal; 16 paartjes hadden een territorium, van 15 van hen werden jongen gezien!

We moeten terug naar "topjaar" '61 en vervolgens naar 1957, willen we een kolonie van de zelfde orde van grootte treffen.

Verwacht werd dat 1983 een uitzondering zou zijn, welke geen respons zou krijgen.

In 1984 herhaalde de situatie zich echter. Weer werden overal buitengewoon veel broedgevallen vastgesteld!

In het Goor & Flaes-reservaat waren de territoria nu als volgt verdeeld;

- Goorven; 9 territoria
- Flaes; 2 "
- Vennetjes ten westen van het Goorven; 3 territoria.

Totaal; 14 paartjes hadden een territorium en van elk van hen werden jongen gezien!

In 1983 arriveerde de hoofdmacht pas half mei, hetgeen mogelijk verband houdt met de oorzaak van de invasie (biotoopsvernietiging in belangrijke broedgebieden door uitzonderlijke weersomstandigheden of door menselijke handelingen?). In 1984 waren de meeste vogels reeds half april op de vennen aanwezig!

In eerste instantie hielden de Geoorde futen zich in grote groepen op;

v.b.; 16-05-'83; 13 ex. in één groep op de vennetjes ten westen van het Goorven.

23-04-'84; 26 ex., verdeeld over 4 groepen op het Goorven.

Wel waren al direct paartjes te onderscheiden, maar dezen vertoonden nog geen territoriaal gedrag. Vrij geleidelijk haakten steeds meer paartjes af, welke duidelijk de voorkeur uitlieten gaan naar een bepaalde plaats in de begroeiing. Agressie t.o.v. soortgenoten kwam pas tot uiting wanneer de Geoorde futen jongen hadden!

Terwijl in 1983 de broedresultaten in het begin vrijwel normaal lagen, was het afvalpercentage onder de juvenillen uiteindelijk groot. Voor 1984 bestaat de indruk dat de broedresultaten en de sterfte onder de jongen niet ver van het gemiddelde lag. Op het Goorven kwamen bovendien 2 paartjes tot een tweede broedsel, een verschijnsel dat bij de Geoorde fuut zeer ongewoon is!

Na herhaalde waarnemingen (ondermeer in mei en juli '75 en april '76) op de Landschotse heide, werd broeden daar in 1981 een feit. Op het Kromven hadden toen 2 paartjes een territorium en brachten met succes jongen groot. Dit was in 1982 opnieuw het geval. De daaropvolgende winter werd langs de oever een groot deel van de begroeiing verwijderd om de jonge en snel groeiende Kokmeeuwenkolonie hier in toom te houden, maar tevens als preventie tegen het dichtgroeien van het ven. Het biotoop werd hierdoor helaas ongeschikt voor de Geoorde fuut met alle gevolgen van dien.

Met betrekking tot broeden in het besproken gebied rest er tenslotte nog 1 melding; in 1980 zouden er aldus een opzichter in het broedseizoen een paartje Geoorde futen aanwezig geweest zijn op de Broekeling. Op 04-09 werden er bij controle zeker 2 oude jongen en 1 ex. waargenomen (H. Meeus e.a.). Het is goed mogelijk dat deze exemplaren afkomstig waren van het Goor & Flaes (of elders), doch een broedgeval moet zeker niet worden uitgesloten.

Het tijdstip waarop de vogels aanvangen met broeden loopt van jaar tot jaar zeer uiteen. Normaal is eind april, begin mei (Eykman). Soms worden in het reservaat echter al jongen gezien in de tweede week van mei, zoals in 1959 en 1961 (op 13-05 reeds 5 paren met juv.), wat betekent dat de ouders al half april met broeden begonnen moeten zijn. Dikwijls ook worden de eerste (kleine) jongen pas in juli, bij uitzondering zelfs begin juli waargenomen.

De eerste Geoorde futen arriveren -- je kunt er de klok zowat opzetten -- bijna altijd in de eerste week van april! Hierop is maar één extreme uitzondering bekend;
- 1961; 14-03, 1 ex. (21-03; reeds het 2 de ex.).

In de reeks van vertrekdata zit veel minder regelmaat. De meeste adulte vogels vertrekken ongeveer wanneer hun jongen zelfstandig zijn. Dit kan al in de loop van juli zijn!

De onvolwassen vogels vertrekken tijdens de augustusmaand en in de eerste helft van september. Laatste datum;

- 1963; 23-10, 1 ex.

Er is bovendien één winterwaarneming bekend, buiten het broedgebied, op de Grote Beerse.

Discussie (co-)relatie Geoorde fuut/Kokmeeuw.

Het verspreidingspatroon van de Geoorde fuut overlapt zo opvallend dat van de Kokmeeuw, dat er door de jaren heen al heel wat speculatie's zijn gedaan in de richting van een eventuele (co-)relatie tussen beide soorten.

Geoorde futen broeden inderdaad veelal dicht in de buurt van een Kokmeeuwenkolonie, Goor & Flaes zijn daar bekende voorbeelden van, maar de meest voor de hand liggende verklaring daarvoor is toch wel simpelweg dat beide soorten (toevallig) hetzelfde biotooptype prefereren.

Toch zijn er belangrijke aanwijzingen voor dat er méér aan de hand is! Daarom wil ik dit aspect wat extra uitdiepen en een en ander in discussie brengen.....

In het Goor & Flaes-reservaat, maar ook elders, werd regelmatig opgemerkt dat bij verstoring, wanneer de broedende Kokmeeuwen massaal alarmerend opvlogen, de Geoorde futen direct uit de begroeiing vandaan kwamen, met gestrekte hals waakzaam rondkijkend!

Een vaak geopperde verklaring hiervoor is, dat de Geoorde fuut als koloniebroeder niet over een goed alarmeringssysteem beschikt, waardoor zij zich bij gevaar dan ook volledig op de reacties van de haar omringende broedende Kokmeeuwen verlaat (A. Wittgen o.a.).

Hierbuiten is het bovendien niet uitgesloten dat een eventuele (co-)relatie gedeeltelijk op een voedselkwestie berust!

De Geoorde fuut trekt zeker niet alleen voordeel uit de aanwezigheid van de Kokmeeuwen, dat is in de loop ter tijd al vele malen duidelijk geworden!

In 1962 t/m. 1964 werd ongeveer 15 % van de totale Geoorde futen-populatie op Landgoed "De Utrecht" door snavelhousen van Kokmeeuwen om het leven gebracht! Ook werd een maal een kolonie van 9 nesten door deze soort vernietigd.

Naar aanleiding van veel waarnemingen van Eendenkuikens die aan de Kokmeeuwen ten prooi vielen, is het bovendien zeer waarschijnlijk dat op dezelfde wijze ook een deel van de Geoorde futen-jongen omkomen. Een enkele vondst van een doodgepikt juveniel van enkele dagen oud zet deze veronderstelling kracht bij!

Hoe nu profiteren van de Kokmeeuwen, maar tevens ontkomen aan de nadelige facetten van het broeden in de buurt van deze vogels? Getuige enkele ervaringen die ik opdeed in 1983 en 1984, toen in het reservaat extra aandacht aan de Geoorde futen werd besteed, hebben ze daar mogelijk wat op gevonden!

Alle vastgestelde territoria van de Geoorde fuut bevonden zich die jaren aan de rand van de Kokmeeuwbroedplaatsen, soms gedeeltelijk binnen de Kokmeeuwenkolonies, maar nooit of te nimmer in de kern van de kolonie. Kwamen de fuutjes iets te dicht bij de Kokmeeuwnesten, dan werd vaak agressie van de Meeuwen opgemerkt.

Bij de vennetjes ten westen van het Goorven, waar de Kokmeeuwen een zeer hoge dichtheid bereiken, waren in '83 en '84 de resp. 4 en 3 territoria allen in de rustigste hoeken aan de Noordzijde gevestigd, waarschijnlijk ten einde niet het slachtoffer te worden van het territoriaal gedrag van de Kokmeeuwen en de agressie waarmee dit gepaard kan gaan!

De Geoorde futen worden blijkbaar verdrongen naar de veiligste plaatsen, maar wat te doen als de Meeuwenkolonie zich in 10 jaar verzevenvoudigt en tegelijkertijd een dichte, bijna aaneengesloten kolonie rondom de vennen gaat vormen, zoals in de jaren zestig gebeurde? Met andere woorden; Bij een bepaalde grootte van de Kokmeeuwenkolonie kan wel eens een

limiet bereikt worden, waarbij de nadelige factoren voor de Geoorde fuut de overhand krijgen t.o.v. de (eventuele) positieve factoren. Gevolg zou moeten zijn dat de soort, wanneer dit punt bereikt wordt, achteruitgaat, of zelfs uit het gebied verdwijnt. Hierop voortbordurend zal ik trachten dit te toetsen aan de hand van de grafieken 2 en 3, waarin het populatieverloop van resp. Geoorde fuut en Kokmeeuw zijn uitgezet.

In één oogopslag zien we al een tegengesteld verloop!

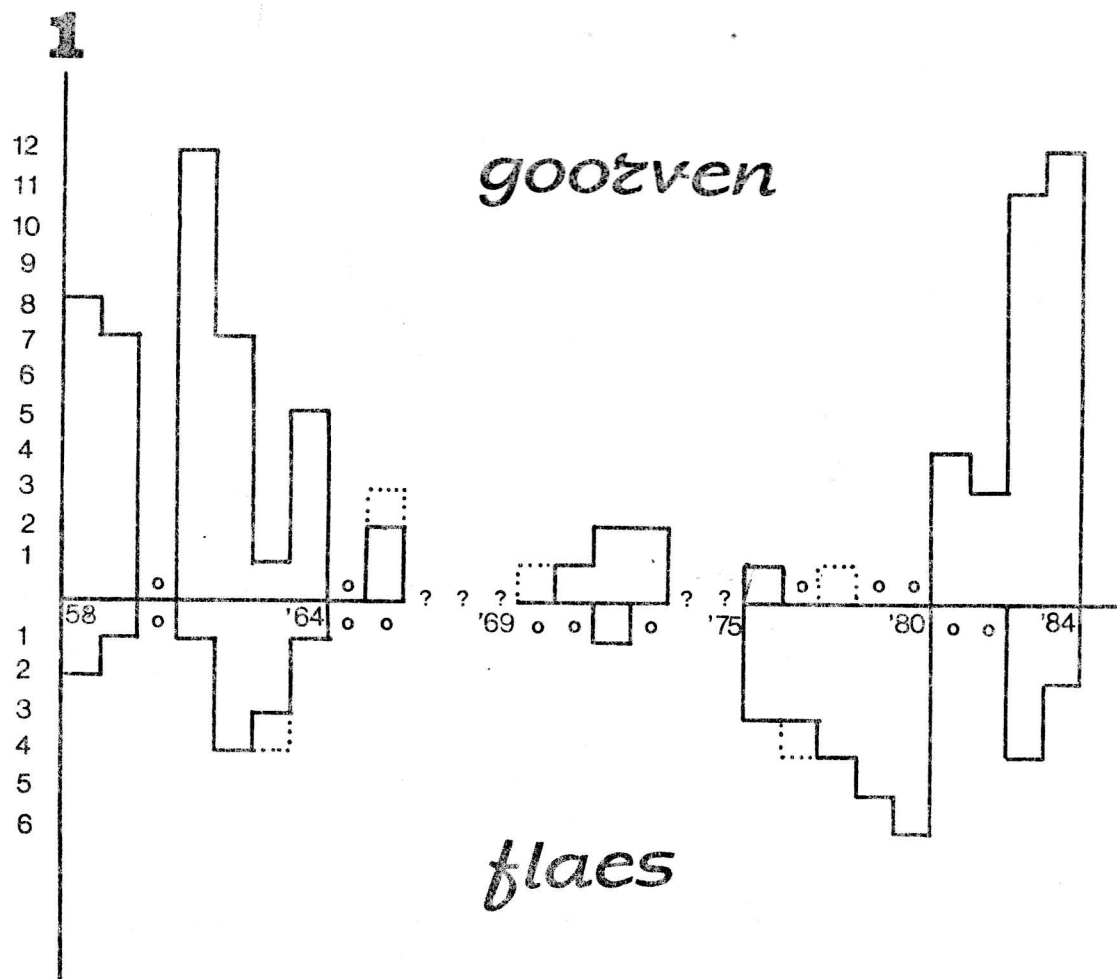
Tot de jaren zestig is de Kokmeeuwenkolonie vrij stabiel en relatief (t.o.v. de grootte van het gebied) klein, c.a. 1000 paar; de Geoorde fuut staat blijkbaar niets in de weg zich te vestigen en, geheel volgens de tendens in overig Nederland, in aantal uit te breiden!

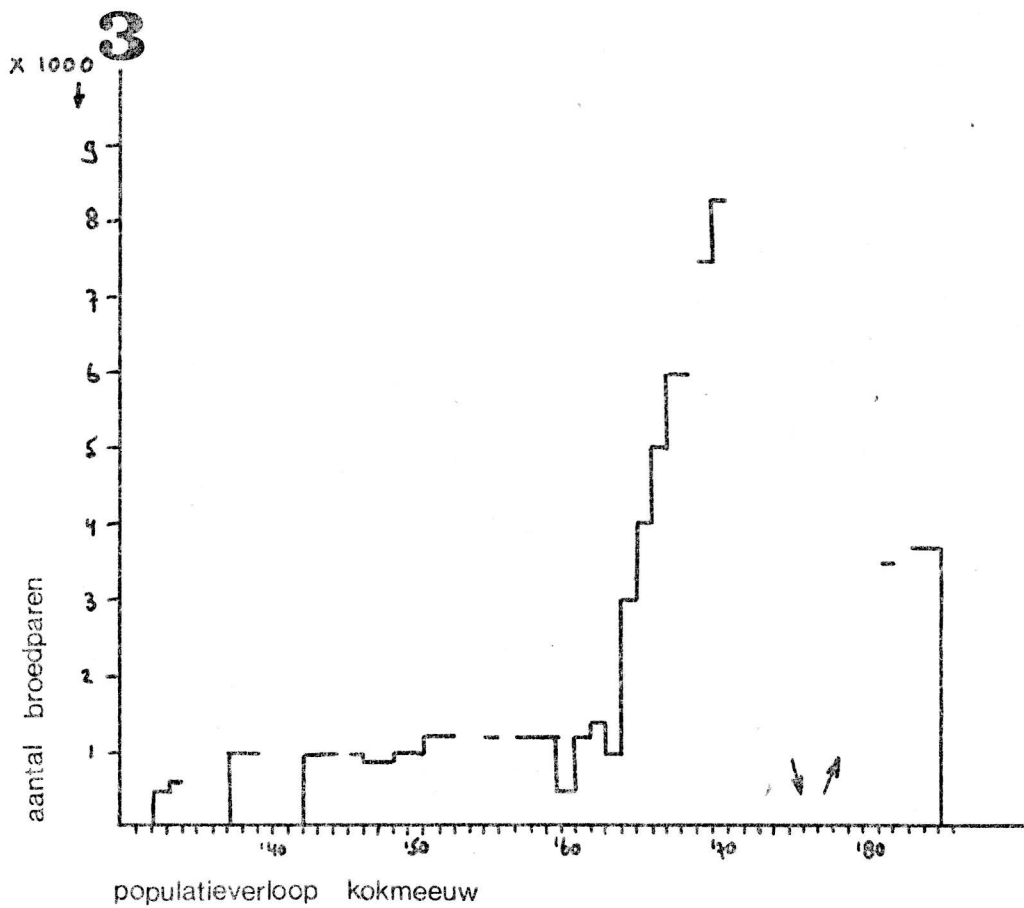
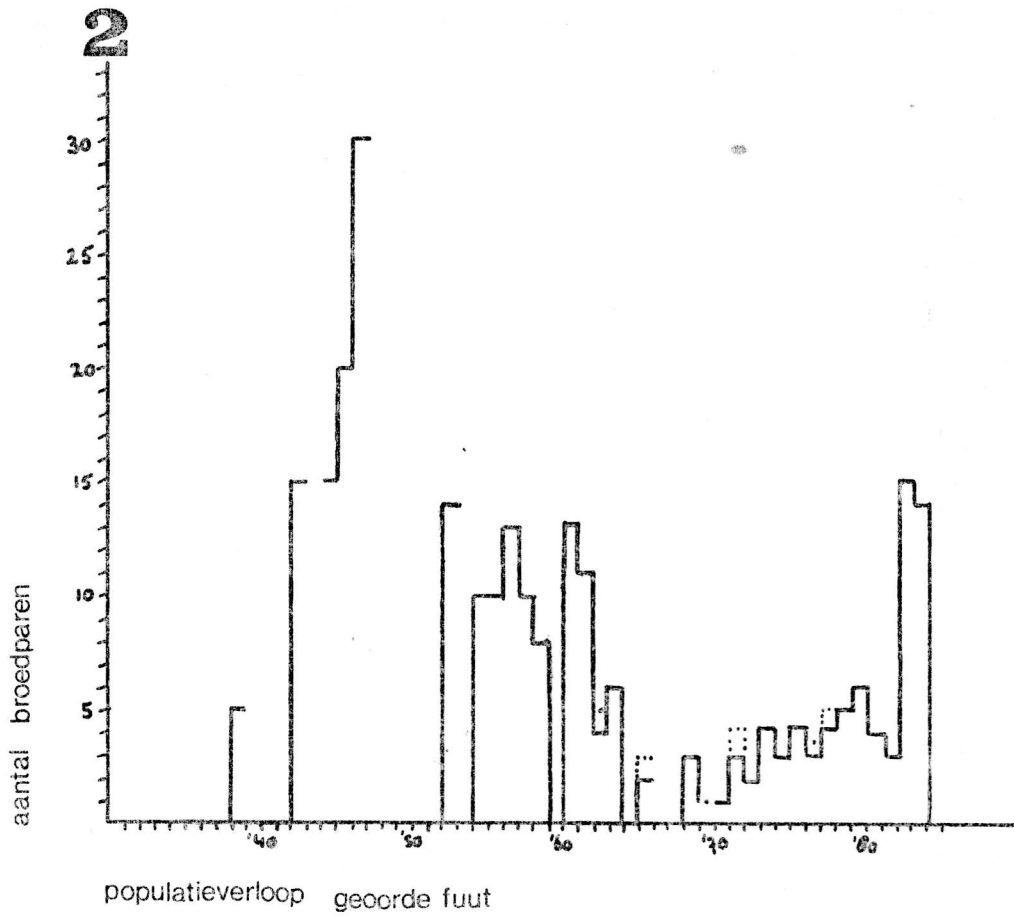
De droge zomer van '59/'60 komt duidelijk geen van beide soorten ten goede!

Dán, na 1960, neemt de Kokmeeuw hand over hand toe, tot liefst 8300 paar in 1970; De Geoorde futen-kolonie is ondertussen klein en erg kwetsbaar geworden, waardoor allerlei op het eerste gezicht "kleine" invloeden fataal kunnen worden. Zo wordt het mogelijk dat in 1966 zonder aanwijsbare rede broeden geheel uitblijft!

Hoewel van de zeventiger jaren weinig gegevens bekend zijn, is het duidelijk dat de Kokmeeuwenkolonie tot 1976 zéér groot was! 1976 betreft een zeer droog jaar waarin, ondermeer ter bestrijding van de meeuwen, op plaatsen waar de vogels de hoogste dichtheid bereiken, met behulp van Bulldozers de pitrusbegroeiing weggeschaafd wordt. Dit heeft succes. De kolonie is de volgende jaren vele malen kleiner en stijgt maar licht in aantal. In 1980 bedraagt de populatie 3000-4000 paar en blijkbaar doet zelfs een soort stabilisatie haar intrede. De Geoorde futen-invasie in '83/'84 vind plaats en de vogels ondervinden weinig belemmering van de Kokmeeuwen om zich in het reservaat te vestigen en voort te planten. De Kokmeeuwenkolonie is dan ook meer dan de helft kleiner dan omstreeks 1970!

Uiteraard moet hetgeen geïnsinueerd wordt met de nodige voorzichtigheid overwogen worden alles berust slechts op vermoedens en is allerminst wetenschappelijk aangetoond!

harrie

DE LOUWEREN.

SPRAK

MET

pieter

Wouters

Ik interviewde Pieter in het laatste uur dat hij die dag in de infoschuur van S.B.B. in het leenderbos moest surveilleren. Onze V.W.G. had hier 2 weken lang de expositie "Vogels van het bos" Voor mij een ideale gelegenheid pieter aan de tand te voelen. In de twee jaar dat ik zelf lid ben van de VWG, heb ik hem leren kennen als een actief lid van de vereniging, en zo hoort het ook. Hij houdt zich bezig met tentoonstellingen, landschapsbeheer (Kapakties e.d.), nestkastcontroles en onderzoek naar zoogdieren, om maar eens een greep te doen.

Pieter is een geboren en getogen Reuselnaar en in dit dorp is zijn interesse voor de natuur al in de beginjaren van z'n leven ontstaan. Zijn familie, vooral vader en broer Jan, hebben 'm daarbij bijgestaan, Van hen heeft hij veel geleerd. Ongeveer vanaf 1975 is hij zich steeds serieuzer met alles wat leeft, groeit en bloeit gaan bezig houden. In het begin stonden vogels centraal, maar naar verloop van tijd kregen Zoogdieren en Insekten (vooral Libellen) steeds meer zijn aandacht. En, zover ik Pieter ken houdt hij zich niet bij het oppervlakkige, maar heeft hij pas rust als -ie het naadje van de kous gevonden heeft (dit niet al te letterlijk opvatten). Het typeert hem en strookt met zijn opvatting; "Als je iets doet, doe het dan ook meteen goed!"

Ook fotografie krijgt de aandacht. Niet speciaal de Vogeltjes, maar eerder het landschap en de veranderingen die hier in plaats vinden. We hebben hier te maken met een veelzijdig manneke, want sportief is-ie ook. De fiets is voor Pieter onontbeerlijk om zijn conditie op peil te houden. Dit moet je vooral niet te licht opnemen, want op vakantie gaat hij de strijd aan met de Alp D'Hues en de Col de Galliber, bekende namen uit de tour de France. (Misschien iets voor Peter Post?). Dagelijks fiets hij ook de afstand Reusel - Eindhoven en terug. Hier studeert Pieter voor Apothekersassistent. Komt hij thuis, dan staat er tegenwoordig geen Moeder, maar Renee (wie kent haar niet?) klaar met de warme maaltijd. Op besprekingen en bijeenkomsten roert Pieter zijn mondje, reageerd vaak nogal fel of cru, maar weet waar hij het over heeft. Zodoende wordt het met hem erbij dikwijls een levendige boel.

Ik ontkom niet aan de klassieke vraag, hoe hij over de huidige V.W.G. denkt; Volgens Pieter draait het de laatste tijd goed, en dan bedoelt hij vooral de sfeer. Alles gaat op het moment erg spontaan onderling en dat is wel ooit anders geweest, zo zegt hij. (De details worden niet vrijgegeven). Hij wenst bovendien dat elk V.W.G.-lid lekker fanatiek blijft, en daarbij begripvol voor anderen. Nou, daar is weinig aan toe te voegen dacht ik zo. Op de vraag, welke vogel de soort van het jaar 1985 moet worden antwoordt hij; Allemaal onzin, het lijkt wel een soort miss-verkiezing. Het geld is beter besteed aan diverse onderzoeken, zoals het p.p.d.-project in Brabant; Zoiets levert een daadwerkelijke bijdrage aan de vogels in het algemeen. Pfff, "De vogel van het jaar", grote onzin!

We zullen Pieter nog vaak en fanatiek mee mogen maken, dikwijls met Renee aan zijn zijde. Je kunt het toch niet beter hebben hé, met z'n tweeën dezelfde hobby. Nou jongen het zit erop, het valt niet mee een persoonsbeschrijving van iemand te geven. Pieter, aan jouw de taak het volgende slachtoffer te zoeken.

Harrie de Louweren.

literatuurarchief

SAMENSTELLING; MARCO BAKERMANS.

In de loop der tijd heeft Vogelwerkgroep "De Kempen" al een behoorlijk aantal abonnementen en wisselnummers gekend. Bovendien zijn regelmatig publicaties toegestuurd. Als we daar nog de eigen uitgaven bij op tellen, dan komen we aan een goed gevuld literatuurarchief. Zo'n archief bewijst echter pas haar nut, wanneer er gebruik van gemaakt wordt. Ter stimulatie daarvan, volgt hieronder een inventarislijst. Alle tijdschriften en publicaties zijn ondergebracht bij Marco Bakermans en je dient je ook tot hem te richten als je wat wilt lenen.

Naam;	Uitgave van;	aanwezig;
- Resultaten nestkastenproject Koningshof 1976.	V.W.G. "De Kempen"	
- Verslag eerste provinciale bijeenkomst VWG's.	"	
- Overzicht Vogel- en Natuurwerkgroepen	-	
- De Vlasroot, Veldhoven.	I.V.N.	
- Hou! Doe! Lustrumuitgave	B.M.F. '78	2 x
- De Boschrietzangher	Vogel en Natuurwacht	
	's Hertogenbosch	'74- sept '80
- De Kruisbek	Vogelwacht Utrecht	'77- '80
- Jaarverslagen	Vogelwacht Franeker	'74- '80
- Natuur en Milieu	Natuur en Milieu	'80- heden.
- Brabants Landschap	Brabants Landschap	'76- heden.
- Mededelingen	V.W.G. Falco	diversen.
- Argus	Kritisch Faunabeheer	'76- heden.
- De Steltkluut	V.W.G. "Zeeuws Vlaanderen"	'80
- De Lepelaar / tegenwoordig; Vogels	Vogelbescherming	'76- heden.
- Het Vogeljaar	Stichting het Vogeljaar	'76- heden.
- Zonnedauw	Wielewval Lommel	'75- '80.
- In Vogelvlucht	Nat. hist. genootschap	
	Limburg	diverse.
- Het Duumpje	Natuurbescherming	
	West-Vlaanderen	'76- 1981.
- Het Visdiefje	Wielewval Bree	'75- '80
- De Kemphaan	I.V.N. Kempenland-west.	vanaf '84.
- Fragilaria	N.J.N. Eindhoven	enkele.
- De Kulder	A.C.J.N. Eersel	
- Jaarverslagen Mondiaal Alternatief	M.A.	'78- '80.
- Zwartboek '78/'79	Vogelbesch. Vlaanderen	
- Cost-Zeeuws Vlaanderen natuurlijk	V.W.G. "Zeeuws Vlaanderen"	
- 't Stoempke	Wielewval Turnhout	vele
- Shell journal van het Waterlandschap	Jan v.d. Kam.	
- Artis	Artis (Zoo)	mei/juni '78
- Jaarverslag '75	K.N.N.V. Roosendaal	
- Jaarverslagen	B.M.F.	'74-'75-'79
- Brabant Natuurlijk	"	'79-'83
- B.M.F.-bulletin	"	
- Plannen tot woningbouw in Koudenhoven	"	
- Brabant Milieu	"	'78
- Knipselkrant	Kritisch Faunabeheer	
- Waar komt die rotzooi toch vandaan?	B.M.F.	
- Schuurpapier	M.E.C. Eindhoven.	
- De Roodborsttapuit	S.O.V.	2.2.'83
- De Tjiftjaf	A.C.J.N. + V.W.G.	diverse.
- Broedvogels van Hapert '81	V.W.G. "De Kempen"	
- Roofvogels in de Kempen	"	
- Cartierheide '76-'77	"	
- Bekentellingen '77	"	
- Malpie '74-'75	"	
- De Roodborsttapuit in de Kempen	"	
- Vogelactiviteiten in de Kempen ('77)	"	
- Landschapsbeheer "De Grijs steen"	"	
- Voedselonderzoek van Brilduikers op de Hees	"	

Naam;	Uitgave van;	Aanwezig;
- Inventarisatie Groot Goor '78	ACJN	
- Groot Meer, Vessem (Vegetatie)	J. van Kessel	
- Ruilverkaveling de Hilver '80.	J. van Kessel	
✓ De Biezen '78, Nestkastenverslag	V.W.G. Helmond	
- Handleiding voor vervaardiging Kunsthorsten	Roofvogel.W.G. "De Meiry"	
- Nestkasten voor Roofvogels en Uilen	"	2 x
- De Bleeke Heide	V.W.G. Chaam	
- Wetlands		
- De begroeiing in Kempenland	Streekorgaan Kempenland.	
- Veenonderzoek Groot Goor.	Jacobs/van Kessel	
- Watervogels		4 nummers
- Friends in the Dutch Goshawk population and their causes.		
- Natuur en landschap		1976 (5 nr.'s)
- Enkele gegevens over de broedbiologie van de Zilvermeeuwen op Terschelling.	Limosa	
- Jaarverslagen	RIN	'78, '79
- De Nederlandse Vleermuizen	Lutra	
- 't Hupke	V.W.G.- W-Brabant	
- Hoe en wat van de B.M.F.	B.M.F.	3 x
- De Zwarte Polder	't Duumpke	
- Informatie over het RIN	RIN	
- Over voedsel, voorkomen en achteruitgang van de Roek	RIN	
- Catalogus van kaarten	top. dienst	okt. '75
- Geriefhoutbosjes	Natuur en Milieu	
- Houtwallen in het boerenland	Natuur en Milieu	
- Determinatietabel reptielen/amfibiën	Nat.Hist.Genootsch.Limburg	
- Milieubesparend huishouden	Natuur en Milieu	
- Verven en Lijmen	Natuur en Milieu	
- De Ortolaan	M.A.	
- Ornis Brabant		2 nr.'s
- Jaarverslag '76 Landgoed "Sandwijk"	Vogelwacht Utrecht	
- K.N.N.V. verslagen vogelstudie	K.N.N.V.	'74-'79
- Verslag vogelstudie SOVON		'83
- Goirle en de Hilver, deel 9 . De Flora.	S.B.B.	'82 2x
- Afweer van Aalscholvers op viskwekerij Lelystad '83	Moerbeek	
- Handleiding bestemmingsplannen buitengebied '82	Natuur en Milieu	
- Inventarisatie 't Heike, Valkenswaard '73.	K.N.N.V.	
- Het Bunnerveen	P. Venema	

VOGELS IN DE STAD

WILLEM VEENHUIZEN

POPULATIE VERSCHUIVING VAN

Turkse Tortel

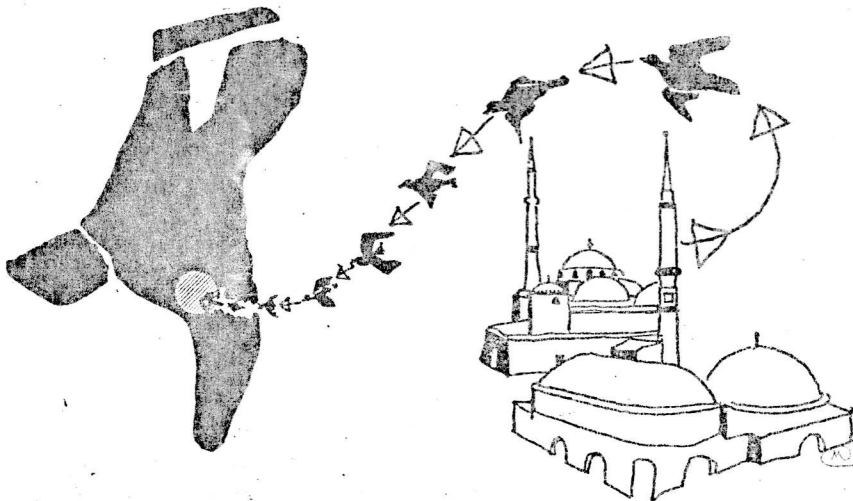
(STREPTOPELIA DECAOCTO)

- in de wijk GEESTENBERG / MUSCHBERG te EINDHOVEN. -

In de vorige Blauwe Klauwier (jrg 10, nr 2) heb ik een overzichtje gegeven van het voorkomen van verschillende vogelterritoria in de stadswijk Geestenberg/Muschberg, deze keer wil ik wat dieper ingaan op het voorkomen van de Turkse Tortel daar.

We weten dat de Turkse Tortel zich vanuit Zuidoost Europa zeer snel naar onze streken heeft uitgebreid.

In ons land werden de eerste Turkse Tortels in 1947 aangetroffen, in Noord-brabant in 1953. In 1959 werden de eerste exemplaren gezien in Eindhoven.

De Turkse Tortel kan heel vroeg in het jaar al zitten te broeden, getuige een nest d.d. 28-02-'82 in een Moerascypres aan de Heezerweg.

Ze kunnen 3-4 keer per jaar een broedsel van 2 jongen groot brengen, doch door predatie van o.a. Eksters en als gevolg van verkeersslachtoffers is het broedsucces vaak gering.

In dit stadsdeel van Tongelre had de Turkse Tortel zijn nest hoofdzakelijk in oudere en hoge stadsconiferen (div. Chamaecyparis soor-

ten), ook Bolesdoorns en Bolacacia's, bomen met een dichte kroon en takstructuur zijn de belangrijkste nestelplaatsen.

Inventarisatie in 1982	8	zekere	territoria	op	c.a.	50	Hectare	(=	16/	100	ha.)		
-	-	1983	6	-	-	-	-	-	-	(=	12/	100	ha.)
-	-	1984	13	-	-	-	-	-	-	(=	26/	100	ha.)

Als we de territoriumkaartjes bekijken zien we toch een lichte verschuiving optreden in oostelijke richting.

Kunnen we hieruit bepaalde bijzonderheden concluderen?

- 1) Gaat de Turkse Tortel van de oudere bebouwing meer nieuwbouwwijken bevolken?
- 2) Zijn er meer nestelmogelijkheden in de nieuwere wijken gekomen?
- 3) Nog steeds uitbreiding en bezetting van nieuwe gebieden?
- 4) Is er misschien meer voedsel en fourageerruimte ontstaan?

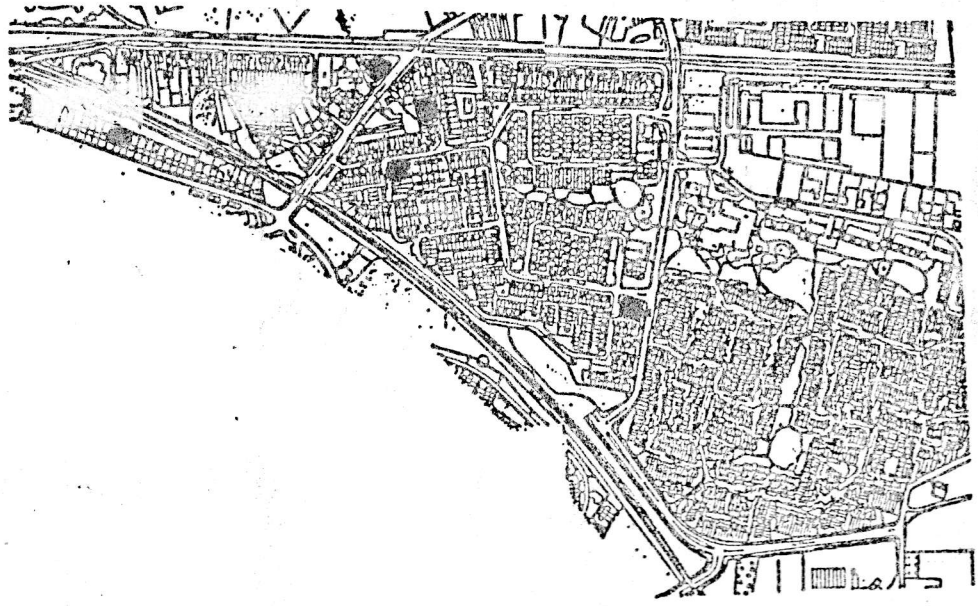
ad. 1) Ten westen van de Tongelresestraat (= Oude bebouwing) zijn de territoria gelijk gebleven. Veel uitbreiding kan hier volgens mij ook niet meer plaatsvinden, in verband met gebrek aan goede nestelmogelijkheden.

ad. 2) Het gebied tussen de Tongelresestraat en de Broekakkerseweg is nieuwer dan het westelijke gedeelte en weer diverse jaren ouder dan het oostelijke gedeelte van de Broekakkerseweg.
De grotere groenblijvende coniferen zijn blijkbaar ook hier van groot belang voor de Turkse Tortel.

ad. 3) Het is nog niet mogelijk om hierover uitspraken te doen, een jarenreeks van territoriumkarteringen is hierbij noodzakelijk.....

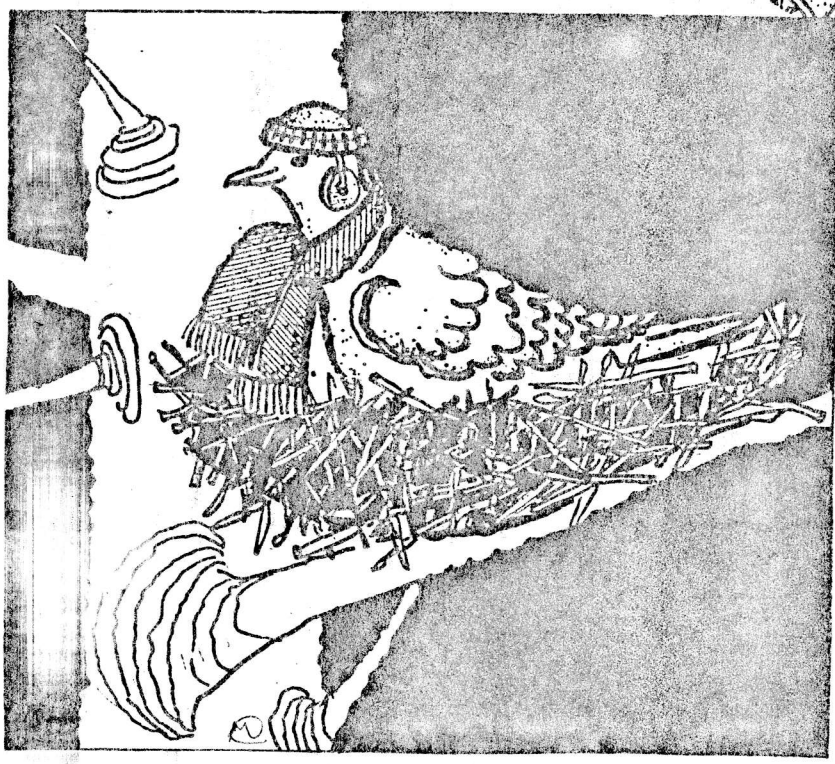
ad. 4) De stad-(mens) levert voor de Turkse Tortel voldoende voedsel om er te kunnen leven, "onkruid"-zaden, volop bijvoeren (Hertenkanpen e.d.) etc.

8 territoria van
de Turkse Tortel
in 1982.

6 territoria van
de Turkse Tortel
in 1983.

13 territoria van
de Turkse Tortel
in 1984.

DE VROEG BROEDENDE TURKSE TORTELDUIVIN.

vogelvaria

lex peeters

FAUNISTIEK ZOOGDIEREN NEDERLAND

Na een bijeenkomst in '80 van de zoogdierenmensen van Nederland werd er gestart met het projekt 'Faunistiek Zoogdieren Nederland'. Dit onderzoek naar het voorkomen van zoogdieren in Nederland is opgezet volgens de trant van het ons welbekende SOVON projekt. Aangezien het aantal medewerkers toch wel beperkt was kwam er ook naar de VWG een verzoek om hieraan mee te werken. Ik heb dit toen opgenomen en sinds '82 ben ik daar met een paar mensen mee bezig. Eerst erg primitief maar nu toch al wel amateuristisch. Zoogdieren leven erg schuw en terug getrokken, daarom is het nodig om de dieren met life-traps te vangen. (zeker de muizen) 1983 was een vruchtbaar jaar, 1984 was echter veel minder. Want wil men gaan vangen dan moet het weer op zijn minst toch wel redelijk zijn, het leven van de gevangen beesten hant er van af! Naast het vangen kan men zoogdieren ook nog inventariseren door het tellen van verkeersslachtoffers, zichtwaarnemingen en sporen. Hier onder geef ik van twee soorten de resultaten van ons werkgebied. Naast het inventariseren van de soorten heeft het projekt ook tot doel het verkrijgen van gegevens over de biotopen waar de verschillende soorten in voorkomen. Naast een stuk informatie heeft dit stuk ook de bedoeling zoogdiergegevens bij de mensen los te krijgen. Iedere vogelaar ziet op zijn tochten wel eens een wezeltje of vindt een dode muis langs de kant van de weg. Speel deze gegevens eens door zodat ook die van de verstoffingsdood gered kunnen worden. ALLES is welkom.

gegevens naar; Pieter Wouters
 Lensheuvel 37
 Reusel
 04976-3049

(PS: Graag precieze vindplaats (bv coördinaten), datum, biotoop, aantal en juiste soort opgave (noem niet elke woelmuis een Veldmuis) Ook braakbalpluis gegevens zijn welkom)

* Aantal soorten, gegeven per SOVON-blok.

	WILPRENGEËK			4	
	1	5	4	10	3
	7	210	7	6	210
	REUSEL		5	4	BERGEEK
	210	10			4
	3	3	2	7	3

* * Egel (makkelijk via verkeersslachtoffers)
 ▲ * Aardmuis (vrnl vangsten)

		*	*	*	
*	*	▲	*	*	* ▲
*	▲	*	*	*	*
			*	*	*